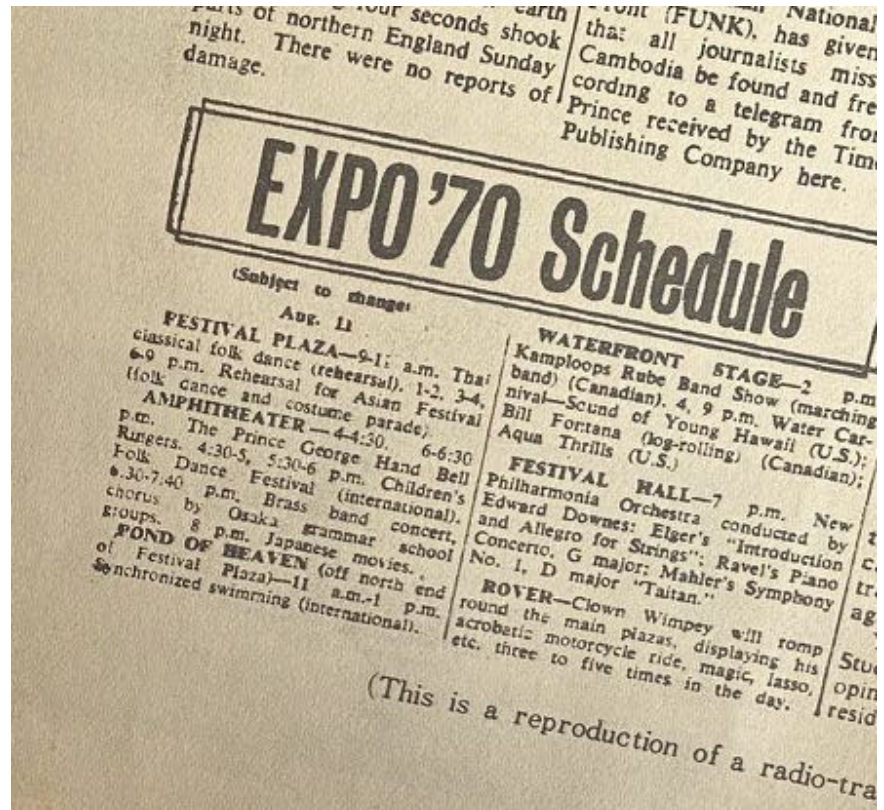

กราฟิกดีไซน์ของโปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970

Graphic Design of Poster for The Japan World Exposition, Osaka 1970

จิรายุ พงษ์วัฒน์ Jirayu Pongvarut

นักวิจัยอิสระ

Received : May 15, 2021

Revised : June 20, 2021

Accepted : June 30, 2021

บทคัดย่อ

หลังจากประสบความสำเร็จในการจัดงานโอลิมปิกโตเกียวเมื่อค.ศ. 1964 ญี่ปุ่นได้รับโอกาสสำคัญที่จะนำเสนอตัวเองในระดับนานาชาติอีกครั้งในการเป็นเจ้าภาพงานเอ็กซ์โป 1970 ที่โอซาก้า ซึ่งต้องมีการสื่อสารในระดับต่างๆ จึงมีงานออกแบบกราฟิกสำเร็จออกมาอีกหลายชิ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจงานออกแบบและผลิตงานกราฟิกสำหรับเทศกาลนี้ โดยใช้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และข้อมูลของการทำงานฝ่ายต่างๆ กับวิธีการศึกษาวิธีการสร้างรูปสัญลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปพระอาทิตย์อันเป็นสัญลักษณ์หลัก ผล

การศึกษาพบว่ากรออกแบบกราฟิกสำหรับงานนี้มีความหลากหลายทิศทางมากกว่าจะเป็นเอกภาพ ทั้งนี้เพราะกระบวนการทำงานที่มีความขัดแย้งรวมถึงการใช้เทคนิคในการสร้างงานที่แตกต่าง ผลลัพธ์คืองานที่พุดออกไปด้วยสำเนียงที่ไม่สอดคล้องกันและค่อนข้างกระจัดกระจาย

คำสำคัญ งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970, เอ็กซ์โป 70, งานออกแบบกราฟิก

Abstract

This article aims to study the graphic design works for “the World Expo Osaka 1970” including posters, emblems, logos and signage. The methods are to survey the development of design from the first design competition before the event started to the ending days by means of design and printing processes. The findings are 1) the complex of design competition, judgment and the number of designers involved have resulted in overall graphic designs with different art directions; 2) The poster design which was first published in 1966 (3 years before the Expo), and the last one in 1970 were different in both art direction and in methods for their creation and printing. Some of them are graphic images of abstract lines and colors via silkscreen printing but some are photographs of human figures via offset printing. Rather than the unity of art expression which was supposed to be seen in this event, a diversity of art directions are clearly seen in the overall design of this Expo.

Keywords Japan World Exposition Osaka 1970, EXPO'70, Graphic Design

1 ญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 70

ช่วงที่โอซาก้ากำลังจะเป็นเจ้าภาพจัดงานเอ็กซ์โปในปี ค.ศ. 1970 (EXPO'70) และหลังจากนั้น ต่างจากความเข้าใจทุกๆ ไปที่น่าจะมองว่าญี่ปุ่นกำลังก้าวกระโดดทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงและกำลังจะกลายเป็นเจ้าเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 1980 จริงๆ แล้ว ญี่ปุ่นมีความ

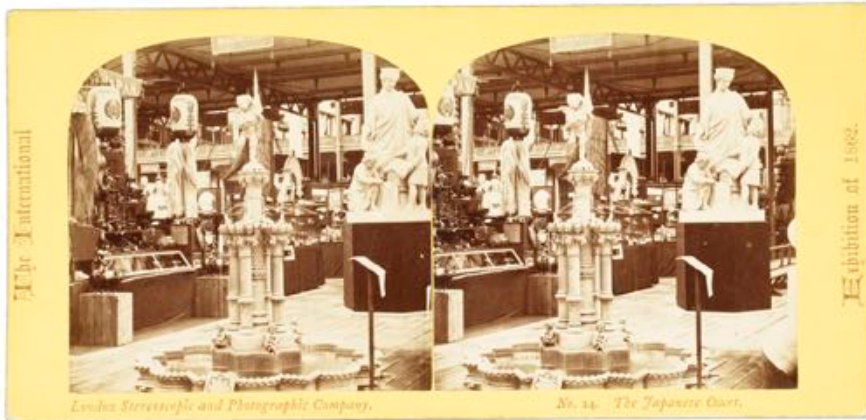
ผันผวนหลายรูปแบบและหลายระดับ การจับโตเกียวโอลิมปิกปีค.ศ. 1964 โดยประสบความสำเร็จอย่างสูงทั้งในแง่การจัดงาน ในแง่ผลการแข่งขัน และการกลับเข้าสู่สังคมโลกอย่างสง่างามอีกครั้ง (Irokawa, 2005 : 294)

หลังจากจบเอ็กซ์โป 70 บริษัท Japan National Railways 日本国有鉄道 (จุดเริ่มต้นบริษัท JR ในปัจจุบัน) ได้เปิดแคมเปญรณรงค์เรื่อง Discover Japan ディスカバー・ジャパン ซึ่งความหมายของการกลับไปค้นพบญี่ปุ่นอีกครั้งนั้น มีความหมายเฉพาะเจาะจงว่าจะกลับไปค้นพบญี่ปุ่นในอดีตก่อนที่จะหายไป ดังนั้นโดยรวมๆ จะเห็นว่าญี่ปุ่นกำลังโยกหาความเป็นชาติซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความหมายเกี่ยวพันกับความภูมิใจในความเป็นญี่ปุ่นหลังจากที่เสียหายอย่างหนักในช่วงสงคราม

ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจคือการใช่วงกลมสีแดงที่อยู่กลางธงพระอาทิตย์ที่เรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า “ฮิโนะมะรุ (日の丸)” เป็นสัญลักษณ์หลักตั้งแต่องานออกแบบในโตเกียวโอลิมปิก มาจนกระทั่งงานเอ็กซ์โป 1970 ความจริงในทางกฎหมายธงฮิโนะมะรุนี้ไม่ได้เป็นธงชาติด้วยซ้ำ ความเป็นมาของธงนี้เริ่มต้นที่สมัยโตะคุซะวะที่เรือสินค้าของญี่ปุ่นใช้เพื่อแยกแยะออกจากเรือชาติอื่นจากนั้นก็ใช้กันเรื่อยมาในความหมายถึงความเป็นญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามในสายตาของชาติเพื่อนบ้านอย่าง จีน เกาหลี ไต้หวัน ธงนี้มีความหมายในทางชั่วร้ายเนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของกองทัพ คนญี่ปุ่นบางคนก็ไม่ค่อยสบายใจกับธงนี้เท่าใดนัก การใช้สัญลักษณ์ฮิโนะมะรุในงานออกแบบสำหรับกิจกรรมนานาชาติจึงสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะจิตใจของประเทศที่ต้องการกลับมายืนในเวทีโลกอย่างสง่างามอีกครั้ง โดยที่แน่นอนว่าต้องไม่สูญเสียความเป็นญี่ปุ่นไปด้วย อย่างไรก็ตาม การออกแบบกราฟิกในงานเอ็กซ์โปโอซาก้าครั้งนี้ มีงานกราฟิกของโอลิมปิก 1964 เป็นมาตรฐานที่ต้องไปให้ถึง เพราะต่างก็เป็นงานระดับนานาชาติด้วยกันทั้งคู่

2 งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970

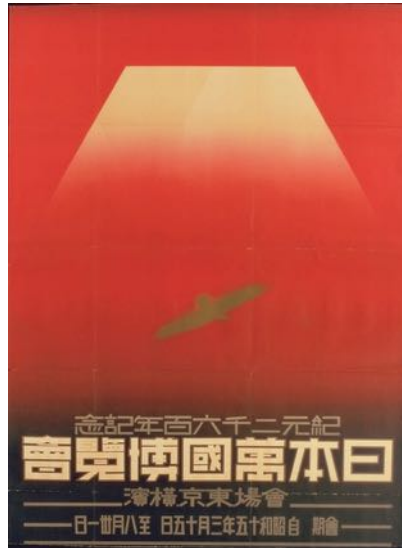
งานแสดงนิทรรศการนานาชาติครั้งแรกของโลกจัดขึ้นในปีค.ศ. 1851 ในคริสตัลพาเลซ ที่ไฮด์ปาร์ค เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นงานแสดงสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีความก้าวหน้าล่าสุดที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิวัติอุตสาหกรรม สินค้าญี่ปุ่นได้เข้าร่วมจัดแสดงครั้งแรกในปีค.ศ. 1862 (ภาพที่ 1) โดยสถานทูตอังกฤษเป็นผู้ดำเนินงาน ต่อมาในปีค.ศ. 1867 สินค้าญี่ปุ่นเข้าร่วมโดยผ่านรัฐบาลโชกุน แคว้นซะสึมะ และแคว้นซะงะ ในปีค.ศ. 1873 เวียนนาเวิลด์แฟร์

ภาพที่ 1 William England, "The International Exhibition of 1862 The Japanese court", 1862,

ถือว่าเป็นการเข้าร่วมจากทางรัฐบาลญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ การจัดงานทั้งหมดเกิดขึ้นในโลกตะวันตกจนกระทั่งในปี ค.ศ. 1940 สำหรับญี่ปุ่นถือว่าเป็นปีพิเศษ เพราะถ้านับตามระบบปีแห่งราชวงศ์ปีนี้เป็นปีโคกิ (皇紀) โคกิ 2600 มีการวางแผนจัดงานครบรอบหลายงานสำคัญเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในปีนี้ เช่นโอลิมปิกฤดูร้อนปี 1940 และโตเกียวเอ็กซ์โป 1940 (紀元二千六百年記念日本万国博覧会 Grand International Exposition of Japan, 15 มีนาคม - 31 สิงหาคม ค.ศ. 1940 ภาพที่ 2-3) ด้วย แต่ทั้งสองงานต้องถูกยกเลิกไปเนื่องจากสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง (日中戦争 The Second Sino-Japanese War, 1937-1945) หลังจากนั้นญี่ปุ่นใช้เวลาฟื้นฟูประเทศภายหลังสงครามเพียงประมาณ 20 ปี ก็ได้กลับมาเยือนในเวทีโลกอีกครั้ง ด้วยการเป็นเจ้าภาพจัดงานใหญ่อย่างโตเกียวโอลิมปิก 1964 และเวิลด์เอ็กซ์โป ในปี ค.ศ. 1970 ได้สำเร็จ

- โตเกียวเอ็กซ์โป 1940 มีการจำหน่ายตั๋วเข้าชมงานล่วงหน้าก่อนเป็นเวลาสองปี เริ่มจำหน่ายในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1938 เพียง 15 วัน หนึ่งเล่มมี 12 ใบ ราคา 10 เยน (เงินเดือนขึ้นต้นของครุพระภุมอยู่ที่ 55 เยนต่อเดือน) ถูกจำหน่ายออกไปมากถึงหนึ่งล้านใบ และเนื่องจากงานถูกยกเลิกไป หลังจากนั้นสิบปีในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1949 ก็มีการจัดการจ่ายเงินค่าตั๋วคืน เป็นเวลา 20 วัน โดยมียอดการคืนทั้งหมด 80% สำหรับคนที่ไม่ได้นำมาคืน ในช่วงนี้ สามารถนำมาใช้ในงานโอซาก้าเอ็กซ์โป 1970 ได้ หนึ่งเล่ม 12 ใบ สามารถใช้เป็นตั๋วเข้าชมสำหรับผู้ใหญ่ 1 ใบ หรือตั๋วสำหรับเด็ก 2 ใบ มีคนนำตั๋วมาแลกใช้จำนวน 3,077 เล่ม และในงานโอซาก้าเอ็กซ์โป 2005 ก็ใช้ก็สามารถนำมาใช้ได้เช่นกัน ประมาณ 48 เล่มที่ถูกนำมาแลกใช้ โดยหนึ่งเล่มสามารถใช้แลกตั๋วได้ 2 ใบ

ภาพที่ 2 นะคะยะมะ โยะชิทาคะ (Nakayama Yoshitaka 中山文孝), "Grand International Exposition of Japan (紀元二千六百年記念 日本万国博覧会)", 1050 × 772 mm., 1940

ภาพที่ 3 "Grand International Exposition of Japan (紀元二千六百年記念 日本万国博覧会)", 766 × 528 mm., 1940

ภาพที่ 4 "ภาพถ่ายมุมสูงมองเห็นพื้นที่จัดงานโอซาก้าเอ็กซ์โป ค.ศ. 1970 ทั้งหมด ทางซ้ายสุดของภาพคืออาคารไซเวียต ด้านขวาสุด Expo Tower", 1970

งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970 (The Japan World Exposition, Osaka 1970) หรือที่รู้จักกันในชื่อ เอ็กซ์โป 70 (EXPO'70) และที่ชาวญี่ปุ่นเรียกกันว่าโอซาก้าบันปะคุ (Ōsaka Banpaku 大阪万博) จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม ถึงวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 1970 รวมเวลาจัดงานทั้งสิ้น 183 วัน ในธีมงาน "ความก้าวหน้าและความสามัคคีสำหรับมนุษยชาติ (Progress and Harmony for Mankind 人類の進歩と調和)" ซึ่งเป็นงานแสดงสินค้าระดับโลกครั้งแรกที่จัดขึ้นในญี่ปุ่นและในฝั่งเอเชีย บนพื้นที่ 330 เฮกตาร์ (ประมาณ 2,000 ไร่) นอกเมืองโอซาก้า (ภาพที่ 4-5)

ภาพที่ 5 "ภาพถ่ายภายในงาน อาคารไทยอยู่ทางด้านขวา", 1970

3 โปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970

การจัดงานเอ็กซ์โปขนาดใหญ่ที่มีประเทศเข้าร่วมมากถึง 77 ประเทศ มีการคาดการณ์ว่าจะมีผู้เข้าชมประมาณ 30 ล้านคน ซึ่งมาเพิ่มการคาดการณ์เป็น 50 ล้านในภายหลัง แต่ในความเป็นจริงตลอดช่วงเวลาหกเดือนของการจัดงานนั้นมีผู้เข้าชมงานมากถึง 64,218,770 คน ในงานมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมงานล่วงหน้า และงานในส่วนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จำเป็นต้องดำเนินงานในส่วนแรกๆ มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ ทั้งการเผยแพร่ข่าวสาร การโฆษณา การค้าการท่องเที่ยว ภาพยนตร์ ในส่วนของผู้เข้าชมงานก็มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ โกด์บุ๊ก เป็นต้น รวมงบประมาณในส่วนนี้ทั้งสิ้น สำหรับการดำเนินงานในส่วนนี้ใช้ไป 10% ของงบการโฆษณาประชาสัมพันธ์รวมทั้งหมด 2,160 ล้านเยน (ภายในประเทศ 1,400 ล้านเยน ต่างประเทศ 760 ล้านเยน)

โปสเตอร์ที่ถูกเผยแพร่ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1966 คือโปสเตอร์อย่างเป็นทางการเริ่มแรกที่สุดของงานโอซาก้าเอ็กซ์โป โดยการนำสัญลักษณ์ที่ประกวดและประกาศอย่างเป็นทางการในช่วงเดือนเมษายนปีเดียวกันนี้มาใช้ ออกแบบโดยโอตะคะ ทะคะชิ (Ōtaka Takeshi 大高猛) ผู้ชนะการประกวดสัญลักษณ์มีทั้งหมดสามสี คือสีน้ำเงิน สีแดง และสีเขียว (ภาพที่ 6) และเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันสำหรับการประกวดโปสเตอร์ที่จะเกิดขึ้น ในเดือนมกราคมและธันวาคม ค.ศ. 1967 ทางสมาคมจึงมีการกำหนดนโยบายสิ่งที่ต้องการจะเน้นสำหรับการประชาสัมพันธ์ดังนี้

1 การจัดงานเอ็กซ์โปที่ญี่ปุ่นในปีค.ศ.1970 คือจุดเชื่อมต่อระหว่างตะวันออกและตะวันตกครั้งแรกในเอเชีย

アジアで初めての万国博が東洋と西洋の接点といわれる日本で1970年に開かれること

2 เอ็กซ์โปคือสถานที่กระชับความสัมพันธ์มนุษย์มีบรรยากาศที่สนุกสนาน

万国博は楽しい雰囲気の人類交歓の場であること

3 เอ็กซ์โปคือจุดเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ของการก้าวออกไปยังอนาคต

万国博は未来に踏み出す大きな転回点であること

(The National Museum of Modern Art, Tokyo, 2015: 29)

โปสเตอร์สำหรับงานโอซาก้าเอ็กซ์โปที่ผ่านการประกวดแบบและใช้ในการประชาสัมพันธ์จริง

ภาพที่ 6 โทกะคะ ทะคะชิ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official)", 731 × 476 mm., 1966

ที่ออกมาอย่างเป็นทางการมีทั้งหมด 4 ชุด (7 แผ่น) เริ่มโปรโมทครั้งแรกในปี ค.ศ. 1967 ก่อนที่งานจะเริ่มจริงสามปี ใช้วิธีโปรโมทคล้ายกับโตเกียวโอลิมปิกคือทยอยออกโปสเตอร์ทีละแผ่น ไม่ได้ออกรวดเดียว แต่ในครั้งนี้มีเพิ่มแยกโปรโมทสำหรับในประเทศและต่างประเทศด้วย จึงจะเห็นว่าโปสเตอร์โอซาก้าเอ็กซ์โปออกมาหลายหลากสไตล์ ทั้งนี้ในการประกวดแต่ละครั้ง ผลงานที่ได้รับเลือกก็มาจากนักออกแบบหลายคน และยังมีกรเพิ่มธีมงานย่อยๆ เข้าไป ระหว่างทางอีก จนคล้ายกับว่าไม่ใช่งานเดียวกัน

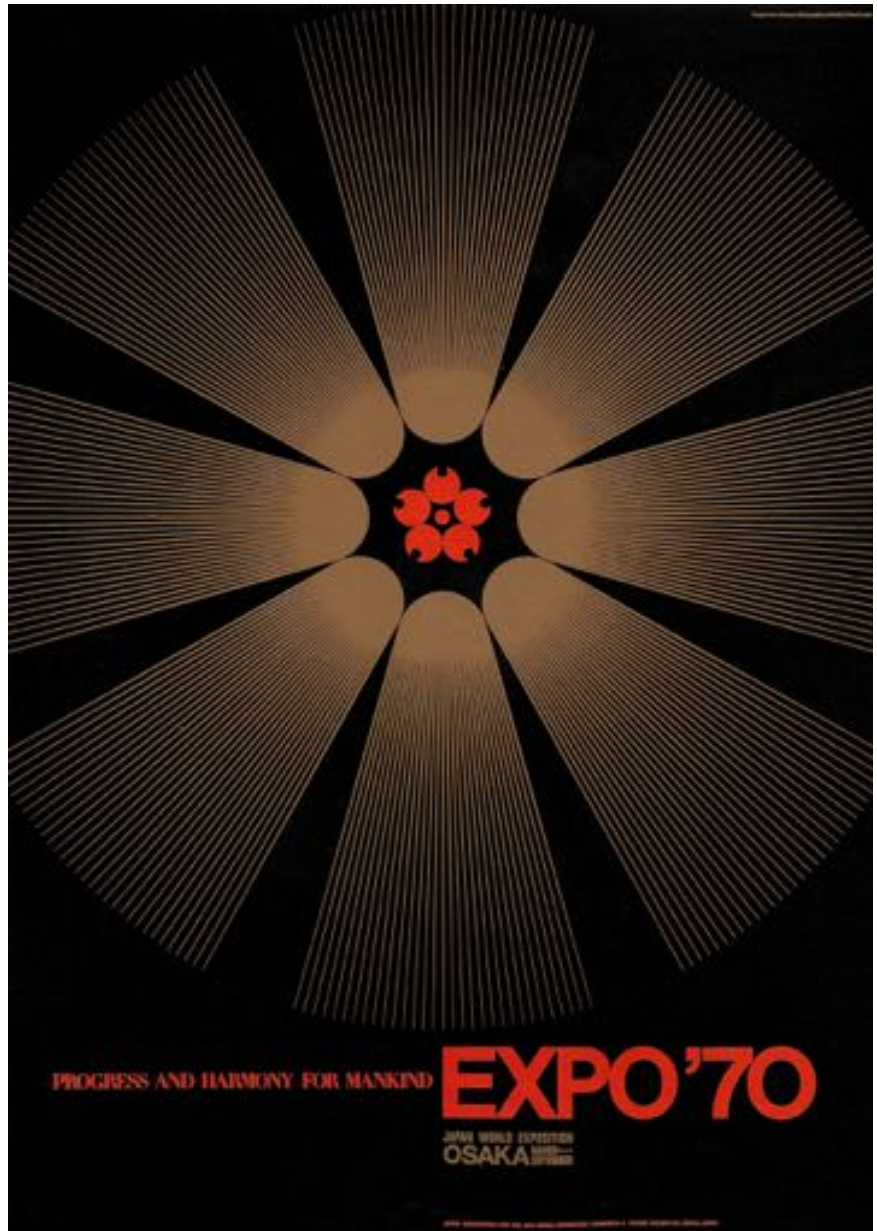
ประกอบกับการประกวดแบบก็เป็นการรวมตัวกันของนักออกแบบกราฟิกญี่ปุ่นชื่อดังจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นบรรยากาศความคิดคึกคักของวงการกราฟิกญี่ปุ่นช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 60 งานออกแบบกราฟิกญี่ปุ่นได้ออกไปสู่สายตาชาวโลก ในรูปแบบของการชนะเลิศประกวด มีผลงานที่ดีเลิศและได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องจำนวนมาก (จิรายุ, 2558 : 66) ความนิยมบันทึกและทำสิ่งพิมพ์แคตตาล็อกรวมผลงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการเดี่ยว นิทรรศการกลุ่ม นิทรรศการผลงานประกวด จึงมีโปสเตอร์โอซาก้าเอ็กซ์โปที่เป็นแบบประกวด พิมพ์ออกมา และหลงเหลือให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก

3.1 โปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970 สำหรับปี ค.ศ. 1967

โปสเตอร์สำหรับปีค.ศ. 1967 ถูกผลิตออกมาในเดือนมกราคม เพื่อให้ในการโปรโมทงาน EXPO'70 สำหรับในประเทศและต่างประเทศ โดยมีการจัดประกวดแบบระบุชื่อนักออกแบบให้เข้าร่วมประกวดจำนวน 6 คน คือ ฮะยะคะวะ โยะชิโอะ (Hayakawa Yoshio 早川良雄), โองะคะ ทะคะชิ, นะงะ คะซุมะสะ (Nagai Kazumasa 永井一正), ฟุคุดะ ชิเงะโอะ (Fukuda Shigeo 福田繁雄), โคโนะ ทะคะชิ (Kōno Takashi 河野鷹志) และคะเมะคุระ ยูสะคุ (Kamekura Yusaku 亀倉雄策) จากผลงานทั้งสิ้นจำนวน 28 ชิ้น แบบที่ชนะประกวดสำหรับโปรโมทในประเทศ คือแบบของคะเมะคุระ (ภาพที่ 7) และฟุคุดะสำหรับการโปรโมทในประเทศ (ภาพที่ 12)

โปสเตอร์ EXPO'70 ของคะเมะคุระที่ส่งเข้าประกวด เป็นแบบเดียวกันแต่มีการทดลองพิมพ์สีที่ต่างกันไปทั้งหมดสามแบบ คือพิมพ์ซิลค์สกรีนแปดสีบนพื้นสีขาว (ภาพที่ 9) บนพื้นสีดำ (ภาพที่ 8) และพื้นดำพิมพ์สีทอง (ภาพที่ 7) หากเปรียบเทียบว่าโตเกียวโอลิมปิกใช้ภาพพระอาทิตย์ฮิโนะมะรุสีแดงขนาดใหญ่วางตรงกลางภาพนั้นมีพลังมหาศาล ฮิโนะมะรุขนาดเล็กที่อยู่ในสัญลักษณ์โอซาก้าเอ็กซ์โปตรงกลางภาพนี้ ก็ทำให้เห็นถึงพลังได้ไม่แพ้กันเลย ด้วยเทคนิคการสร้างเส้นรัศมีแปดแฉกจำนวน 248 เส้น เปล่งแสงสีทองจากจุดศูนย์กลางออกมาโดยล้อมรอบ และตัดตกขอบซ้ายขวาไม่มีพื้นที่เหลือโล่งรอบด้านมากนักเพื่อเน้นความสำคัญของภาพ พิมพ์สีทองและสีแดงขาด (朱色) ลงบนพื้นดำ ตั้งใจใช้สีให้เหมือนเครื่องรักญี่ปุ่นหรือ อูรุชิ (漆器) (Baba, 2015: 221)

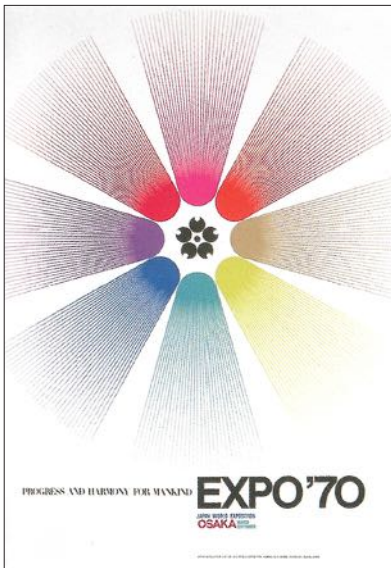
ถึงแม้ว่าแบบพิมพ์ทองจะเป็นแบบที่แสดงออกถึงความเป็นญี่ปุ่นมากกว่าและถูกคัดเลือกนำไปใช้ในครั้งนี้ แต่คะเมะคุระได้กล่าวว่า ความโดดเด่นของแสงทั้งแปดสีบนพื้นดำ จะแสดงออกถึงความโปรมากกว่า ทั้งยังได้รับความนิยมในต่างประเทศเป็นอย่างมาก มีข่าวในหนังสือพิมพ์ว่ามีการลักลอบผลิตออกจำหน่ายในงานนิทรรศการโปสเตอร์ของฮิปปี้ และยังมิลงโฆษณาขายในนิตยสาร avant-garde ในราคาเพียง 1.95 ดอลลาร์ แบบพิมพ์แปดสีนี้แม้ว่าจะเป็นแบบทดลองแต่ก็ได้ถูกพิมพ์ลงใน Graphis Annual 1969/70 (グラフィクス年鑑) ของสวิสเซอร์แลนด์อีกด้วย โปสเตอร์ชิ้นนี้ได้รับรางวัลเหรียญทอง The 2nd International Poland Poster Biennial และ The Tokyo ADC, รางวัลเหรียญเงิน The 6th Milano International Travel Poster Exhibition (Kamekura, 2005: 211) จะเห็นได้ว่างานของคะเมะคุระชิ้นนี้ได้รับการยอมรับมากในระดับสากล

ภาพที่ 7 คาเมะคุระ ยูสะคุ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.1) สำหรับโปรมิทในต่างประเทศ", Silkscreen Printing, 1030 x 727 mm., 1967

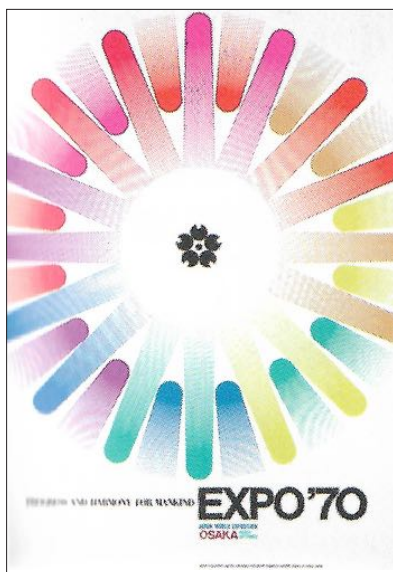
ภาพที่ 8 คะเมะคุระ ยูสะคุ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka ครั้งที่ 1 (เดือนมกราคม)", Silkscreen Printing, 1030 x 727 mm., 1967

ภาพที่ 9 คะเมะคุระ ยูสะคุ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka ครั้งที่ 1 (เดือนมกราคม)", Silkscreen Printing, 1030 x 728 mm., 1967

ภาพที่ 10 คะเมะคุระ ยูสะคุ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka ครั้งที่ 2 (เดือนธันวาคม)", Silkscreen Printing, 1030 × 728 mm., 1967

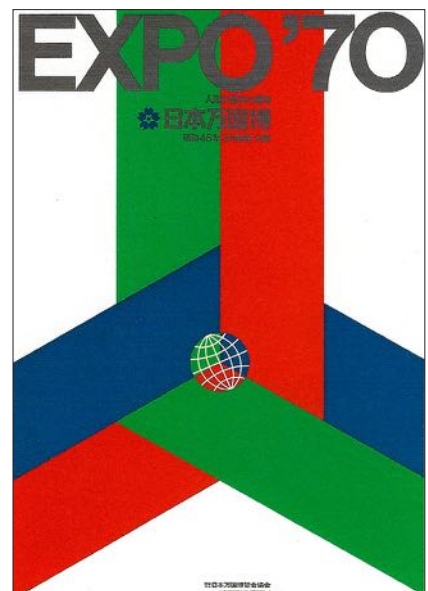

ภาพที่ 11 คะเมะคุระ ยูสะคุ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka ครั้งที่ 2 (เดือนธันวาคม)", Silkscreen Printing, 1030 × 728 mm., 1967

ภาพที่ 12 ฟุคุตะ ชิเงะโอะ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.1) สำหรับโปรโมทในประเทศ", Silkscreen Printing, 1030 × 728 mm., 1967

โปสเตอร์สำหรับโปรโมทงานเอ็กซ์โปโอซาก้าในประเทศแผ่นแรกนี้เป็นผลงานของฟูคุตะในวัย 38 ปี ฟูคุตะร่วมส่งแบบประกวดจำนวนมากในหลายหลากสไตล์ ผลงานที่ถูกรับเลือกเป็นรูปทรงวงกลมขีดติดกัน 5 อัน สัญลักษณ์แสดงถึงทวีปทั้ง 5 ด้วยสีม่วงอ่อนหรือสีชมพูบานเย็น (薄紫) สีน้ำเงิน, สีเขียว, สีม่วงสด (薰) และสีแดงเข้ม ที่หมุนอยู่รอบลูกโลกตรงกลาง ด้านล่างปรากฏเป็นเงาสะท้อนวงกลมสีเงิน 6 อัน ของรูปสัญลักษณ์งานเอ็กซ์โปโอซาก้า ลักษณะของการใช้ภาพเพื่อสื่อความหมาย (conceptual image) และให้บทบาทของตัวอักษรทำหน้าที่กำกับภาพ (จิราวุ, 2551 : 66) ซึ่งเป็นงานที่ถนัดมากของฟูคุตะ และผลงานชิ้นนี้ต้องนับว่าเป็นชิ้นแรกๆ ที่มีแนวคิดเรื่องการสร้างภาพที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง การสร้างภาพลวงตา (optical illusion) ของฟูคุตะในเวลาต่อมา

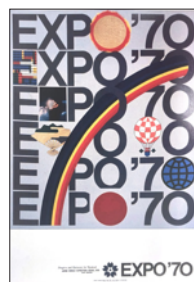

ภาพที่ 13-14 ฟูคุตะ ชิเงะโอะ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition, Silkscreen Printing, 1030 × 728 mm., 1967

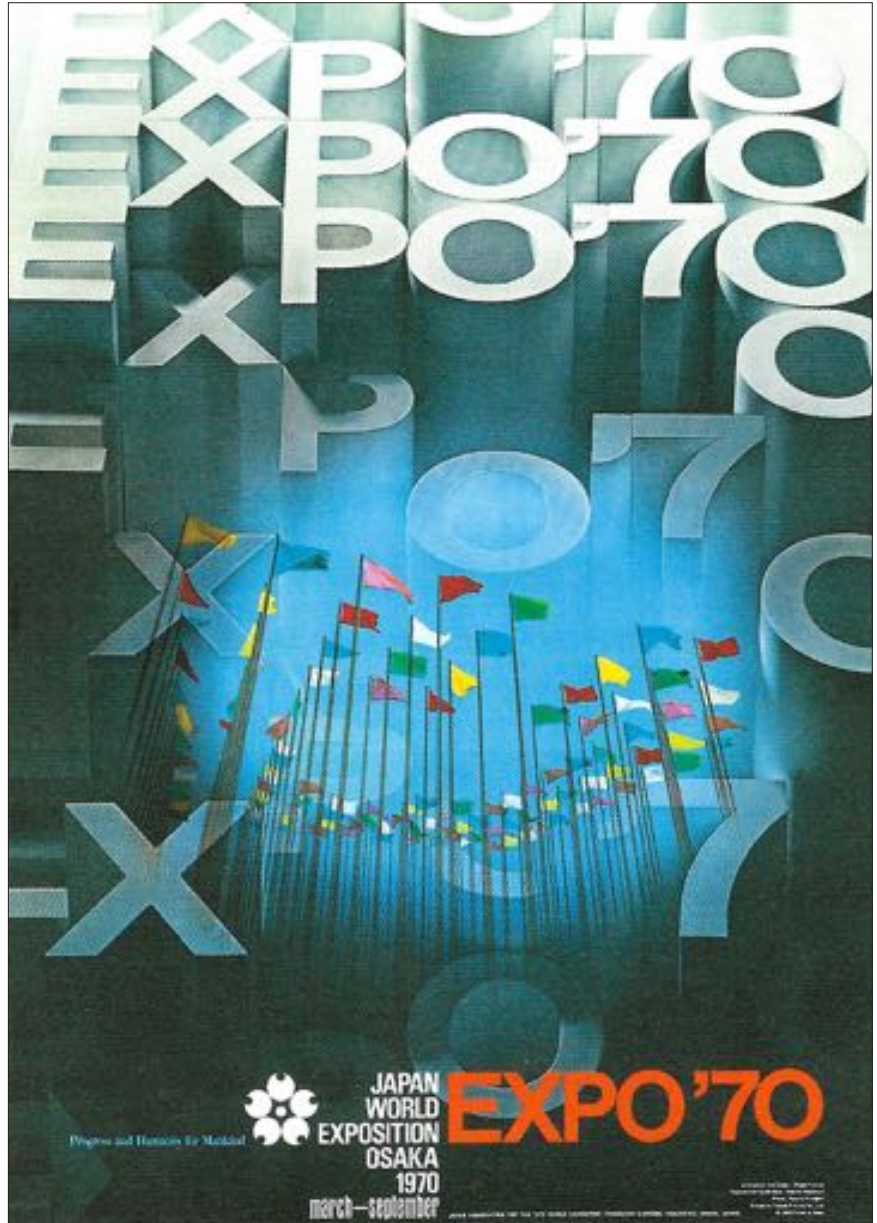
3.2 โปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970 สำหรับปี ค.ศ. 1968

โปสเตอร์สำหรับปีค.ศ. 1968 นี้ก็มาจากการจัดประกวดแบบระบุชื่อนักออกแบบให้เข้าร่วมประกวดเช่นกัน ในครั้งนี้กำหนดให้ออกแบบทั้งโปรโมทสำหรับในประเทศและต่างประเทศ นักออกแบบที่เข้าร่วมประกวดมีจำนวน 5 คน คือ คะเมะคุระ ยูสะคุ, นะงะ คะซุมะสะ, ฮะยะคะวะ โยะชิโอะ, ฟุคุตะ ชิเงะโอะและ มุไค ฮิเดะโอะ (Mukai Hideo 向秀男) จากผลงานทั้งสิ้นจำนวน 15 ชิ้น แบบที่ชนะประกวดคือแบบของฟุคุตะ (ภาพที่ 16) ที่ใช้ชื่องานเป็นภาษาอังกฤษอย่างเดียว และมีเพียงใบเดียวสำหรับปีนี้

โปสเตอร์นี้เป็นภาพถ่ายตัวอักษร EXPO'70 ที่ทำมาจากไม้เป็นรูปทรงสามมิติวางเรียงใน ความสูงลดหลั่นกัน ล้อมรอบภาพถ่ายของเสาธงผ้าสีที่โบกสะบัดเรียงรายอยู่ใน ฟุคุตะ ออกแบบโปสเตอร์ที่เล่นกับตัวอักษร EXPO'70 ออกมาหลายชิ้นทั้งแบบที่ไม่มีธงและตัวหนังสือ มีความเคลื่อนไหวที่มากกว่า แบบที่มีธงของชาติต่างๆ แบบที่เน้นธงชาติเพียงอย่างเดียว หรือ แบบตัวอักษรสองมิติ (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 ฟุคุตะ ชิเงะโอะ, "โปสเตอร์แบบประกวด Japan World Exposition Osaka", 1030 x 728 mm., 1968

ภาพที่ 16 ฟุคุดะ ชิเงะโอะ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.2) สำหรับโปรโมทในต่างประเทศ", Offset Printing, 1030 × 728 mm., 1968

3.3 โปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970 สำหรับปี ค.ศ. 1969

โปสเตอร์สำหรับโปรโมทในประเทศและต่างประเทศปี ค.ศ. 1969 ไม่ใช่การทำงานแบบประกวดแบบเหมือนกับสองครั้งแรก แต่มีโอทะคะ ทะคะชิผู้ออกแบบสัญลักษณ์เอ็กซ์โปโอซาก้าเข้ามาทำหน้าที่เป็นอาร์ตไดเรคเตอร์ตั้งแต่ปีนี้ ในสองปีนี้มีโปสเตอร์ออกมาทั้งหมด 4 ใบ โปสเตอร์สำหรับโปรโมทในประเทศด้วยหัวข้อที่แสดงความเป็นญี่ปุ่นสำหรับชาวต่างชาติคือ "งานเทศกาลญี่ปุ่น" (nihon no matsuri 日本のまつり ภาพที่ 17) โดยมีคะมะคุระ ยูสะคุเป็นนักออกแบบ และสำหรับโปรโมทในประเทศด้วยหัวข้อ "เด็กของโลก" (sekai no kodomo 世界の子ども ภาพที่ 19) ออกแบบโดยโอะโซะยะยะ กัน

โปสเตอร์งานเทศกาลญี่ปุ่นสำหรับโอซาก้าเอ็กซ์โปสำหรับปี ค.ศ. 1969 นี้เป็นการกลับมาทำงานร่วมกันอีกครั้งของคะมะคุระ ยูสะคุและช่างภาพชะยะซะคิ โอะซะมุ จากผลงานโปสเตอร์โตเกียวโอลิมปิก 1964 แผ่นที่ 2 ในปี ค.ศ. 1962 ครั้งแรกของโปสเตอร์สำหรับการแข่งขันโอลิมปิกที่มีการนำภาพถ่ายมาใช้ (จิรายุ, 2563 : 28) โจทย์ของครั้งนั้นคือความยากในทางเทคนิคและการจัดการเคลื่อนไหวในสถานที่แสงน้อยกับสีหน้าความตุนของนักกีฬา ซึ่งแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงสำหรับโจทย์ของโปสเตอร์ในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นโปสเตอร์ที่ใช้เผยแพร่ในต่างประเทศ โอะทะคะบอกกับคะมะคุระว่า ต้องกรภาพที่เห็นแล้วก็รู้สึกได้ถึงความสดใสนั่น และงานเอ็กซ์โปที่กำลังใกล้เข้ามาแล้ว คะมะคุระจึงตอบว่า ถ้าทำให้เหมือนงานเทศกาลคาร์นิวัลที่ ริโอเดอจาเนโร (Carnival Rio de Janeiro) ในแบบของญี่ปุ่นรวมภาพถ่ายการร่ำรำพันบ้านจากท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งโอะทะคะตอบตกลง คะมะคุระจึงเรียกชะยะซะคิมาร่วมงาน โดยยืมสตูดิโอของคณะกรรมการแสดงชื่อทะคะระสีคะ (Takarazuka 宝塚) เป็นสถานที่ถ่ายทำและรวบรวมคนจากทั่วประเทศมากกว่า 100 คน (Kamekura, 2005: 212) เนื่องจากเป็นการโปสเตอร์ที่ใช้โปรโมทในต่างประเทศ สิ่งที่คะมะคุระต้องการในภาพถ่ายคือพลังความเป็นญี่ปุ่น สีหน้าผู้คน ท่าทางการเดิน สีล้นของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่สวมใส่ก็ต้องเห็นชัดเจน จะเห็นได้ว่าคะมะคุระเลือกภาพถ่ายที่ไม่ชัดเจนจับความเคลื่อนไหวไม่ได้เป็นจุดๆ ซึ่งในยุคนี้ไม่มีปัญหาในเรื่องของการถ่ายภาพจับความเคลื่อนไหวแล้ว ทั้งชะยะซะคิเองก็มีประสบการณ์ในการถ่ายภาพโปสเตอร์โตเกียวโอลิมปิก 1964 จึงกล่าวได้ว่าคะมะคุระตั้งใจใช้ภาพที่เบลอลงเพื่อให้เห็นถึงความเคลื่อนไหว ทำให้โปสเตอร์มีชีวิตชีวามากขึ้น ซึ่งคะมะคุระใช้วิธีการหยุดความเคลื่อนไหวในช่วงพริบตา ถ้าคนทั้งหมดเดินพร้อมกัน ภาพที่ได้ก็จะสั้นไหวทั้งภาพ จึงใช้การเป่านกหวีดบอกสัญญาณเป็นจังหวะ โดยให้คนที่อยู่ด้านหน้า 20 คนหยุดเดิน ส่วนด้านหลังก็เดินต่อไปโดยไม่ต้องสนใจเสียงนกหวีด (ภาพที่ 18)

ภาพที่ 17 คาเมคุระ ยูสะคุ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.3) สำหรับโปรโมทในต่างประเทศ", Photogravure, 1030 × 728 mm., 1969

"เดิน เริ่ม, ทุกคนแรงอีก, บิด, หยุด, ข้างหลังเดินแรงขึ้นอีก"

踊り、スタート。みなもっと激しく。ピー。止まって、後ろもっと激しく踊る。(Makoto, 2015: 223)

ระยะชะงะมีความมั่นใจอย่างเต็มเปี่ยมนำภาพมาให้คะมะคุระเลือก เป็นภาพที่ด้านหลังมีความสั่นไหวของโคมไฟกระดาษ ธงที่กระพือโบกสะบัด หน้าตาของคนที่เดินด้วยความปิติยินดีและมีความคึกคักอยู่ด้านหน้า โปสเตอร์ชิ้นนี้ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง The Tokyo ADC และภาพถ่ายก็ลงเป็นสีใน Photographis '70 (フォトグラフィス年鑑 '70年版) ของ สวิสเซอร์แลนด์อีกด้วย

โปสเตอร์ที่ออกมาอีกใบสำหรับปีค.ศ. 1969 นี้เป็นโปสเตอร์สำหรับโปรโมทในประเทศ โอตะคะ

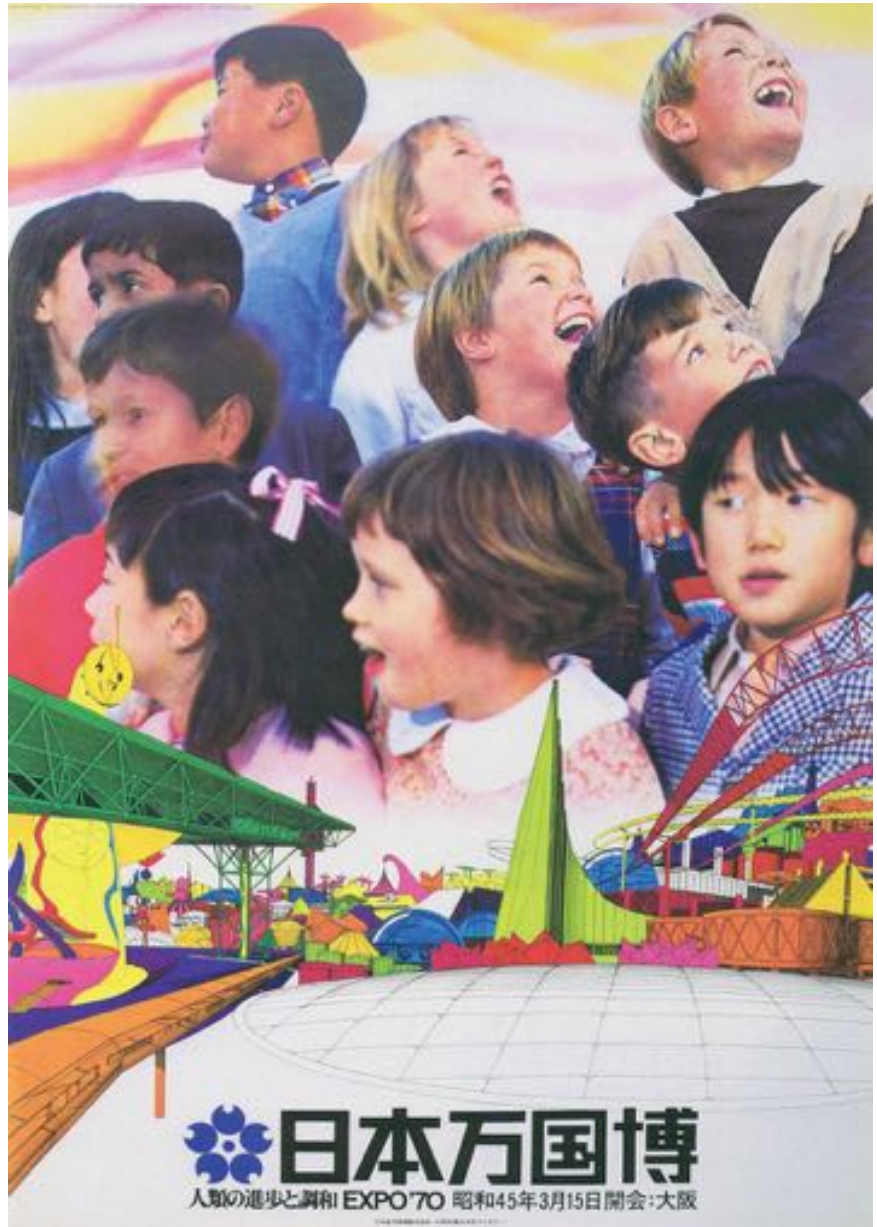
ภาพที่ 18 สะยะซะคิ โอะสะมุ, "ภาพถ่ายสำหรับโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.3) สำหรับไปรษณีย์ในประเทศ", 1969

อาร์ตไดเรคเตอร์ เลือกให้โฮะไซะยะเป็นนักออกแบบ ด้วยหัวข้อที่แตกต่างจากการโปรโมทความเป็นญี่ปุ่นในต่างประเทศ คือให้เห็นถึงความหลากหลายของเด็กจากทั่วโลก ด้วยหัวข้อ "เด็กของโลก" (sekai no kodomo 世界の子ども ภาพที่ 19) โปสเตอร์นี้มีช่างภาพและนักวาดภาพประกอบทำงานร่วมด้วย ภาพถ่ายเด็กแสดงความหลากหลายทั้งชนชาติ ไม่จำกัดสีผิว และเพศทั้งชายหญิง จัดวางสูงต่ำลดหลั่นกันให้ได้การแสดงสีหน้าที่แตกต่างกันได้โดยที่เด็กมองกันไปในคนละมุม อยู่ด้านบนท้องฟ้าของภาพวาดงานเอ็กซ์โปที่มีรายละเอียดของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีในงานจริง ประติมากรรมหอคอยพระอาทิตย์ Tower of the Sun (Taiyō no Tō 太陽の塔) ผลงานของศิลปินโอะคะโมะโตะ ทะโร (Okamoto Tarō 岡本太郎) สีเหลืองทางด้านซ้าย ล้อมรอบด้วยโครงสร้างหลังคาเหล็กขนาดใหญ่สีเขียวที่ออกแบบโดยสถาปนิก ทังเง เคนโซ (Tange Kenzō 丹下健三) มีอาคารญี่ปุ่น (Pavilion of the Japanese Government 日本館) สีส้มทางด้านขวาแต่เนื่องจากเป็นมุมด้านข้าง จึงไม่เห็นรูปทรงกลมทั้งทำของกลีบดอกไม้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตัวอาคาร ภาพประกอบนี้ตั้งใจจะเสนอความหลากหลายของรูปทรงอาคารที่น่าสนใจในงานเอ็กซ์โป อาคารโซเวียต (Pavilion of the Union of Soviet Socialist Republic ヴ連館) สีเขียวอ่อนตรงกลางจึงได้ขยับมาอยู่ด้านหน้าที่ในความจริงนั้นอยู่ไกลสุดขอบแผนที่ ตรงตำแหน่งของอาคารออสเตรเลีย (Pavilion of the Commonwealth of Australia オーストラリア館) สีชมพูตรงกลางด้านในสุด ที่ไม่ควรจะปรากฏในภาพ เพราะอาคารจริงอยู่ด้านซ้ายของหอคอยพระอาทิตย์ ซึ่งจะตกขอบโปสเตอร์ทางด้านซ้ายไปนั่นเอง

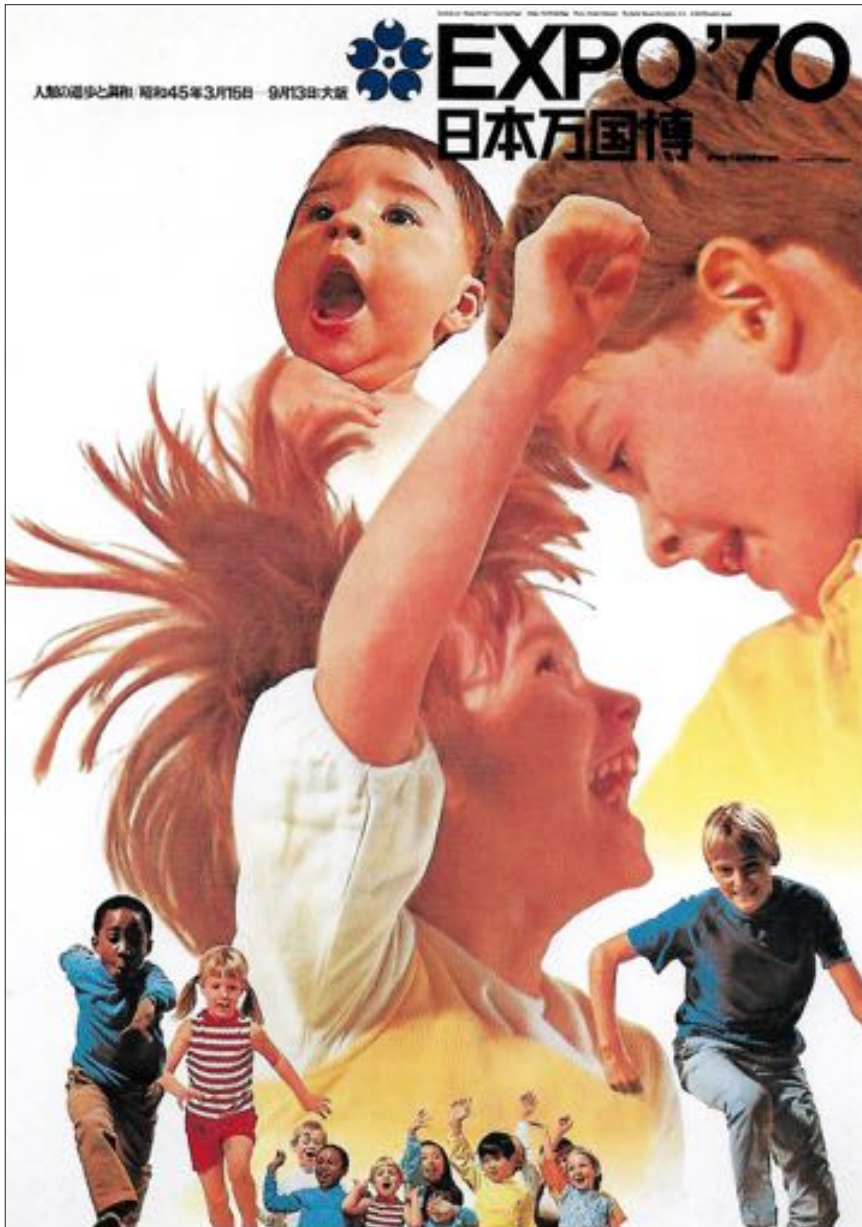
3.4 โปสเตอร์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970 แผ่นที่ 4

โปสเตอร์ชุดสุดท้ายสำหรับงานโอซาก้าเอ็กซ์โป ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็นโปสเตอร์สำหรับโปรโมทในประเทศหรือต่างประเทศ มีโอตะ ทะคะชิทำหน้าที่เป็นอาร์ตไดเรคเตอร์ โดยแผ่นแรก (ภาพที่ 20) ออกแบบโดยนะงะ ผลิตในปี ค.ศ. 1969 หัวข้อ "เด็กของโลก" เช่นเดียวกับโปสเตอร์แผ่นที่สามที่ออกแบบโดยโฮะไซะยะ แสดงความหลากหลายของเด็กต่างเชื้อชาติ ทำงานร่วมกับทะคะนะชิ ยูตะกะ (Takanashi Yutaka 高梨豊, Photographer) ช่างภาพของ Nippon Design Center และแผ่นสุดท้ายสำหรับปีจัดงาน ค.ศ. 1970 ที่ออกแบบโดยเอโกะ อิชิโอะคะ (Eiko Ishioka 石岡瑛子 ภาพที่ 21) กลับไปพูดถึงความเป็นญี่ปุ่นโดยใช้ฮิโนะมะรุเป็นสัญลักษณ์อีกครั้ง

หากเปรียบเทียบโปสเตอร์ "เด็กของโลก" ที่ออกมาในเวลาไล่เลี่ยกันของนะงะกับโฮะไซะยะ

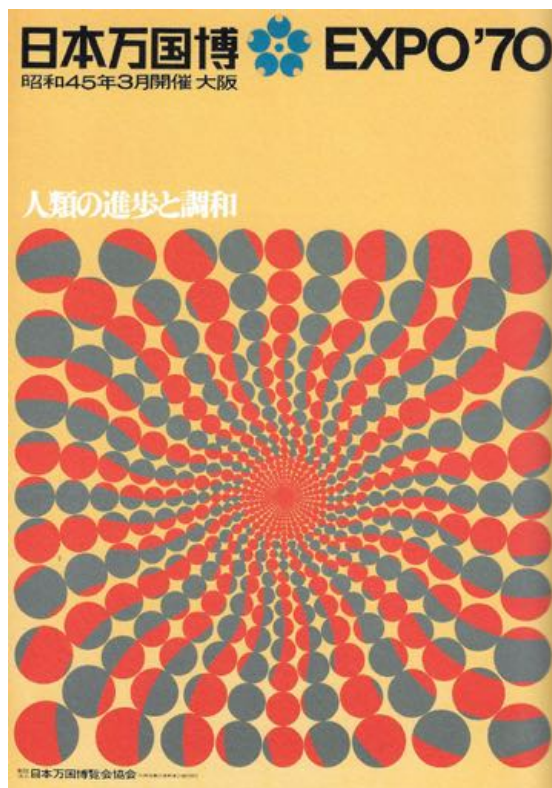

ภาพที่ 19 โยะชิซะยะ กัน, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.3) สำหรับโปรโมทในประเทศ", Offset Printing, 1030 × 728 mm., 1969

ภาพที่ 20 นะงะ คะซุมะสะ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.4)", Photogravure, 1037 × 725 mm., 1969

จะเห็นได้ว่าเด็กมีความหลากหลายเชื้อชาติเหมือนกัน แต่なぜเลือกใช้ภาพเด็กที่มีความเคลื่อนไหว สดใส ร่าเริง ต่างวัยมากกว่า โดยใช้การตัดปะ (Collage) ภาพขนาดที่ต่างกันซ้อนทับกันมีระยะหน้าหลัง ซึ่งการใช้ภาพถ่ายเป็นหลักในงานโปสเตอร์ของนะงะงั้นไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก นะงะงะจะเน้นการสร้างรูปทรงเรขาคณิต และใช้ภาพถ่ายเป็นแค่ส่วนประกอบเดียวเท่านั้น ดูได้จากโปสเตอร์ประกวดแบบที่นะงะงะเข้าร่วมในครั้งแรก ปี ค.ศ. 1966 (ภาพที่ 21) แต่สิ่งแตกต่างในครั้งนี่คือ ชื่องาน มีการใช้ตัวหนังสือภาษาอังกฤษ (EXPO'70) และภาษาญี่ปุ่น (日本万国博) พร้อมกันเป็นครั้งแรก ก่อนหน้านี้ทั้ง 5 ไปใช้แยกกันทั้งหมด และโปสเตอร์ใบสุดท้ายของเอโกะก็เป็นสองภาษาด้วยเช่นเดียวกัน

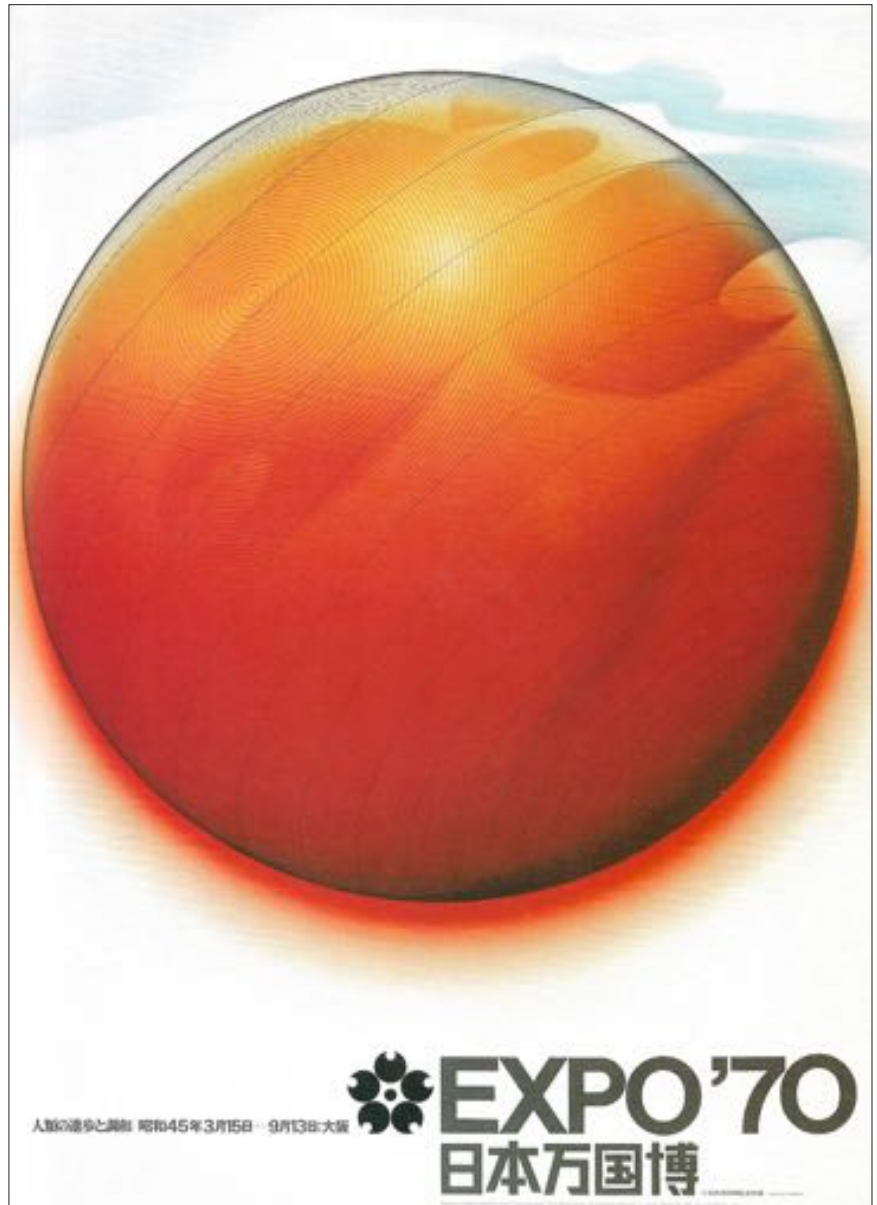

ภาพที่ 21 นะงะงะ คะซุเมะสะ, "แบบประกวดโปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka", Photogravure, 1037 × 725 mm., 1966

แม้ว่าบทความนี้จะเน้นพูดถึงกราฟิกดีไซน์ของโปสเตอร์ และกราฟิกส่วนที่เกี่ยวข้องกับโปสเตอร์อย่างสัญลักษณ์ แต่งานกราฟิกดีไซน์ในส่วนอื่นๆ ของงานเอ็กซ์โปก็ยังมีอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของตัวเข้าชมงาน โบปลิวิ สมุดสะสมแสตมป์ แผนที่ หรือการออกแบบนิทรรศการในอาคารต่างๆ เอโกะ อิชิโอะคะ นักออกแบบสาวในวัย 31 ผู้ออกแบบโปสเตอร์เอ็กซ์โปโอซาก้าใบสุดท้ายนี้ (ภาพที่ 22) ก็เป็นหนึ่งในทีมผู้ออกแบบที่ทำงานร่วมกับนักออกแบบชื่อดังรุ่นพี่อย่าง อะวะซึ คิโยะชิ (Awazu Kiyoshi 粟津潔), ทะนะคะ อิคโค (Tanaka Ikkō 田中一光), สึจิอุระ โคเฮ (Sugiura Kōhei 杉浦康平), ฟุคุตะ ชิเงะโอะ, นะงะ คะซุมะสะ และคะทสึอิ มิซึโอะ (Katsui Mitsuo 勝井三雄) หลังจากจบการศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปะโตเกียว หรือ เกโต (東京藝術大学 Tokyo University of the Arts) เอโกะได้เข้าทำงานในฝ่ายโฆษณาของบริษัทชิเซโตะในปี ค.ศ. 1961 ซึ่งเป็นตัวจุดระเบิดการแสดงผลถึงความเท่เทือนวงการโฆษณาเครื่องสำอาง งานที่ร้อนแรงและโดดเด่นล้นเหลือ เอโกะรับได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว และยังเป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้รับรางวัลจากนิเซนนิ (日宣美 JAAC Japan Advertising Artists Club ค.ศ. 1951-1970) องค์การการออกแบบกราฟิกที่สำคัญของญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1965 อีกด้วย

เนื่องจากโปสเตอร์จำเป็นต้องออกไปสู่สายตาของคนหมู่มาก เอโกะจึงตั้งใจให้ความสำคัญกับสารที่สื่อออกไปจากโปสเตอร์ว่าต้องมีความชัดเจนแจ่มแจ้ง โดยใช้วงกลมสีแดงแสดงถึงพระอาทิตย์กับความเป็นชาติของญี่ปุ่น รูปทรงกลมในความหมายของโลกและอารยธรรม มีธงของสัญลักษณ์เอ็กซ์โปปลิวซ้อนทับอยู่ด้านบน โดยเทคนิคการทำภาพประกอบด้วยคอมพิวเตอร์กราฟิกของ โคมูระ มะสะโอะ (Kōmura Masao 幸村真佐男) หนึ่งในกลุ่ม CTG (Computer Technique Group コンピュータ・テクニック・グループ ค.ศ. 1966-1969) กลุ่มนักศึกษาหลายหลากสถาบันที่มีความสนใจและค้นคว้าวิจัยนำคอมพิวเตอร์กราฟิกมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะกลุ่มแรกของญี่ปุ่น

โปสเตอร์ใบนี้จึงสามารถเป็นตัวบอกความเปลี่ยนแปลงของยุคได้ เทคโนโลยีการพิมพ์ที่เพิ่งพุดมาแล้วตั้งแต่ช่วงยุคต้นทศวรรษที่ 60 การนำเข้าของเครื่องสแกนสีในปีค.ศ. 1961 ระบบการพิมพ์โฟโต้กราฟี (Photogravure グラビア多色印刷) เป็นระบบการพิมพ์ที่มีคุณภาพสูง (จิรายุ, 2563 : 30) ที่ใช้ในการพิมพ์โตเกียวโอลิมปิก การเพิ่มขึ้นของโรงพิมพ์ระบบออฟเซตมาจนถึงยุคที่คอมพิวเตอร์เริ่มเข้ามามีบทบาทกับงานศิลปะและการออกแบบจากคนกลุ่มเล็กพัฒนาไปจนงานพาณิชย์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขนาดใหญ่อย่างเอ็กซ์โปโอซาก้า ที่เลือกนำเทคโนโลยีและความสนใจในคอมพิวเตอร์กราฟิกในช่วงปลายทศวรรษที่ 60 มาใช้

ภาพที่ 22 เอโกะ อิจิโอะคะ, "โปสเตอร์ Japan World Exposition Osaka (official No.4)",
Offset Printing, 1030 × 728 mm., 1970

4 สัญลักษณ์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่นที่โอซาก้า 1970

งานประกวดแรกสำหรับงานโอซาก้าเอ็กซ์โปสำหรับงานออกแบบกราฟิกก็คือ การออกแบบสัญลักษณ์ โดยมีการจัดประกวดแบบระบุชื่อนักออกแบบให้เข้าร่วมประกวด¹ ภายในวันที่ 31 มกราคม 1966 ข้อกำหนดสำหรับการส่งประกวดคือ มีสามขนาด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5 เซนติเมตร ขนาดย่อ 1.5 เซนติเมตร และขนาดขยาย 30 เซนติเมตร แบบขาวดำบนกระดาษวาดเขียนสีขาว และแบบสีในขนาดขยายใช้สีได้ไม่เกินสามสี พร้อมเขียนอธิบายผลงาน

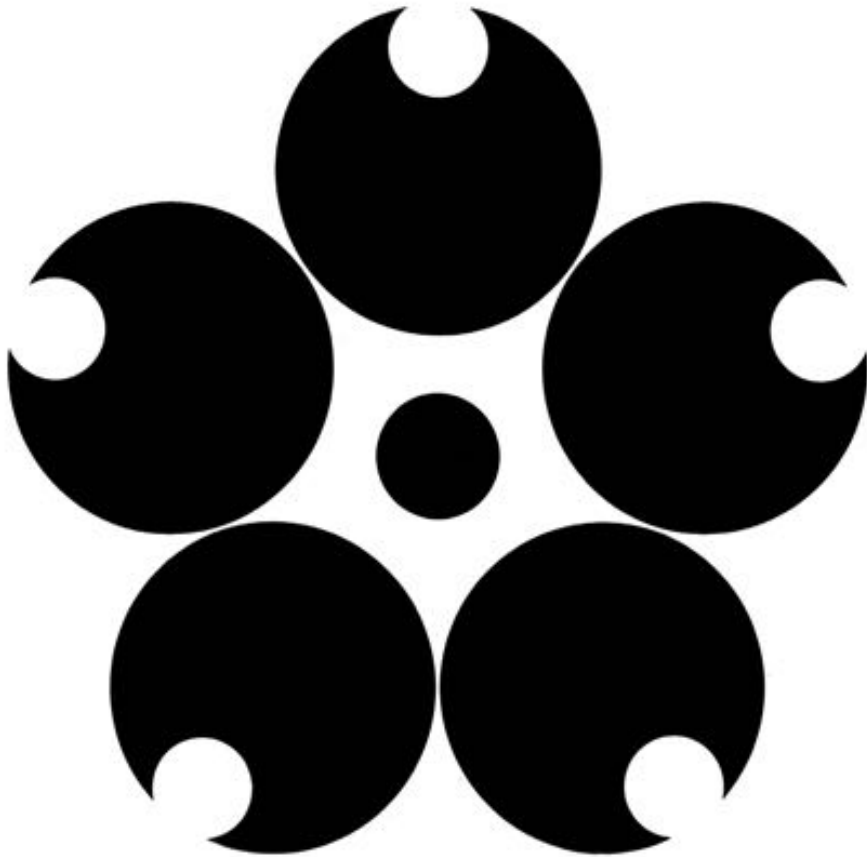
ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 1966 ได้ทำการคัดเลือกผลงานที่ส่งเข้าประกวด ในครั้งนี้มีผลงานเข้าร่วมประกวดทั้งหมด 48 ชิ้น การคัดเลือกในรอบแรกเข้ารอบทั้งสิ้น 16 ชิ้น รอบที่สองเหลือเพียง 5 ชิ้น และรอบที่สามสุดท้ายผลงานของ นิชิจิมะ อีสะโอะ (Nishijima Isao 西島伊三雄 ภาพที่ 23 no.10) ก็ได้ถูกรับเลือก ผลงานชิ้นนี้เป็นการแสดงออกให้เห็นการเผชิญหน้าความสัมพันธ์ของมนุษย์ของโลกตะวันตกและตะวันออก วงกลมทั้งสองฝั่งซ้ายขวายื่นออกไปเชื่อมต่อกันแสดงถึงความสงบสุขของโลกเป็นหนึ่งเดียวกัน วงกลมด้านบนเปรียบเสมือนการก้าวต่อไปสู่โลกใหม่ (โลกแห่งสันติภาพ) และวงกลมฮิโนะมะรุนี้ยังแสดงถึงการจัดงานที่ญี่ปุ่นด้วย

แต่เนื่องจากสัญลักษณ์เป็นหน้าตาหลักของงาน ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1966 ประธานการจัดงานอิชิซะคะ ไทไซ (Ishizaka Taizō 石坂泰三) ตัดสินใจประกาศยกเลิกแบบของนิชิจิมะ และจัดประกวดแบบระบุชื่อนักออกแบบอีกครั้ง โดยหมดเขตรับผลงานวันที่ 2 เมษายน 1966 ในเวลาเพียงเดือนเศษ โดยให้เหตุผลในการยกเลิกแบบของนิชิจิมะไว้ว่า "นามธรรมเข้าถึงยาก" ผู้เข้าชมงานมีทั้งผู้สูงอายุและเด็ก ยากทำอะไรที่เห็นแล้วเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีประเด็น

* รายชื่อนักออกแบบที่เข้าร่วมประกวดการออกแบบสัญลักษณ์ในครั้งแรกจำนวน 15 คน และสองกลุ่มองค์กร (ภาพที่ 15) อิโต เคนจิ (Itō Kenji 伊藤憲治 no.1), โอตะคะ ทะเคชิ (Ōtaka Takeshi 大高弓孟), โอฮาชิ ทะดะชิ (Ōhashi Tadashi 大橋正 no.2), คาเมคุระ ยูสะคุ (Kamekura Yusaku 亀倉雄策 no.3), คะตะยะมะ เทะสึโอะ (Katayama Tetsuo 片山哲夫 no.4), คะโต ทะคะชิ (Katō Takashi 加藤孝司 no.5), ทะนะกะ อิคโค (Tanaka Ikkō 田中一光 no.6), นะงะ คะซุมะสะ (Nagai Kazumasa 永井一正 no.7), นะคะโจ มะสะโยะชิ (Nakajo Masayoshi 仲條正義 no.8), นิชิวะคิ โทะโมะกะซุ (Nishiwaki Tomokazu 西脇友一 no.9), นิชิจิมะ อีสะโอะ (Nishijima Isao 西島伊三雄 no.10), ฮะยะคะวะ โยะชิโอะ (Hayakawa Yoshio 早川良雄 no.11), ฟุคุดะ ชิเงโอะ (Fukuda Shigeo 福田繁雄 no.12), โฮะโซยะ กัน (Hosoya Gan 細谷巖 no.13), ยะมะชิโระ ริวอิชิ (Yamashiro Ryuichi 山城隆一 no.14), GK Industrial Design Laboratory (GKインダストリアルデザイン研究所 no.15) และ KAK (カック no.16) (Kashima, 2017: 44)

ภาพที่ 23 "แบบประกวดสัญลักษณ์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่โอซาก้า 1970 ครั้งที่ 1", 1967

JEXPO'70

ภาพที่ 24 โอทะคะ ทะคะชิ, "แบบประกวดสัญลักษณ์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่
โอซาก้า 1970 ครั้งที่ 2", 1966

เรื่องการวางวงกลมพระอาทิตย์เอาไว้ด้านบนที่อาจจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเป็นญี่ปุ่นกับโลกขึ้นมาอีกครั้ง

เนื่องจากเวลาที่ถูกเลื่อนออกมาทำให้การคัดเลือกผลงานในครั้งที่สองนี้ ทำหลังจากวันหมดเขตส่งผลงานเข้าประกวดเพียงสองวัน ในครั้งที่สองนี้มีผลงานเข้าร่วมประกวดทั้งสิ้น 57 ชิ้น การคัดเลือกในรอบแรกเข้ารอบทั้งสิ้น 39 ชิ้น รอบที่สอง 13 ชิ้น รอบที่สาม 8 ชิ้น และรอบสุดท้ายเหลือเพียงสองชิ้น ผลงานกิลิปดอกซากุระดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศญี่ปุ่นทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติของโอทะคะ ทะคะชิ (ภาพที่ 24) ได้ถูกคัดเลือกใช้เป็นสัญลักษณ์โอซาก้าเอ็กซ์โป 1970 และประกาศอย่างเป็นทางการในวันที่ 20 เมษายน 1966

กิลิปดอกไม้ห้าแฉก แสดงถึงทวีปทั้งห้าของโลกที่จับมือร่วมกันจัดจัดงานนิทรรศการในครั้งนี้ วงกลมตรงกลางคือฮิโนะมะรุของญี่ปุ่น ล้อมรอบด้วยพื้นที่สีขาวที่เป็นส่วนต่อขยายของการพัฒนาและความก้าวหน้า ภาพรวมมีแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงมีเสถียรภาพและความกลมกลืนของโลก สัญลักษณ์นี้ยังถูกสร้างเป็นรูปทรงของอาคารญี่ปุ่น (Pavilion of the Japanese Government 日本館) ด้วย สีหลักที่ใช้คือสีน้ำเงินสดใสที่แสดงถึงการพัฒนาก้าวหน้าและเติบโต มวลมนุษยชาติและความกว้างใหญ่ของจักรวาล สีรองคือสีเขียวสดใส แสดงถึงความกลมกลืน ความมั่นคง และความสงบสุข สีแดงสดใสแสดงถึงความก้าวหน้า ความสนุกสนานของงานเอ็กซ์โป ความฮึกเหิม นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกับกิลิปดอกซากุระ

ตัวอักษรชื่องานแบบย่อ EXPO'70 และตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น 日本万国博覧会 (งานแสดงนิทรรศการนานาชาติญี่ปุ่น The Japan World Exposition) ที่ใช้ประกอบกับสัญลักษณ์ ออกแบบโดยฮะยะคะวะ โยะชิโอะ และ ฮะระ ฮิโรมุ (Hara Hiromu 原弘) ตัวหนังสือสีเทาหนู (鼠色)¹ ชื่องานแบบย่อตัวอักษรภาษาอังกฤษ EXPO'70 จึงตั้งใจใช้ตัวอักษรที่คล้ายกับ

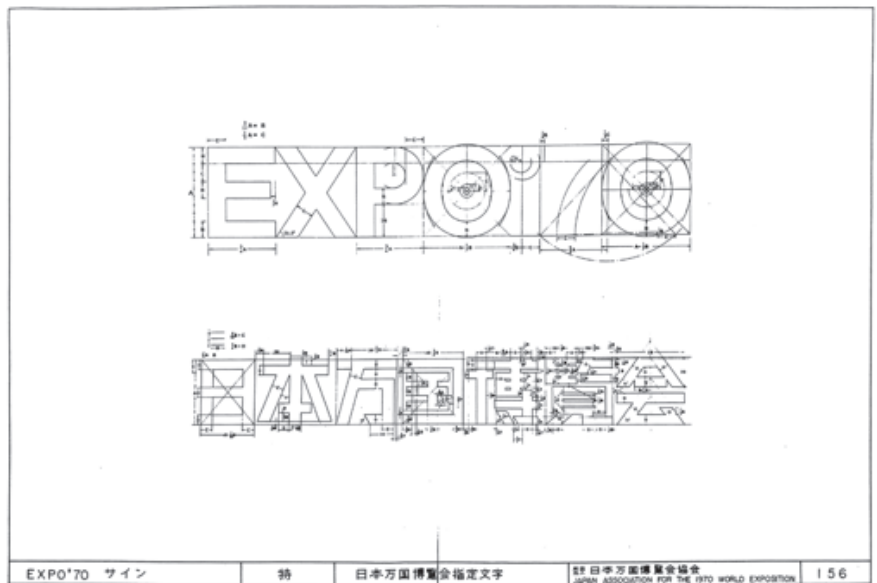
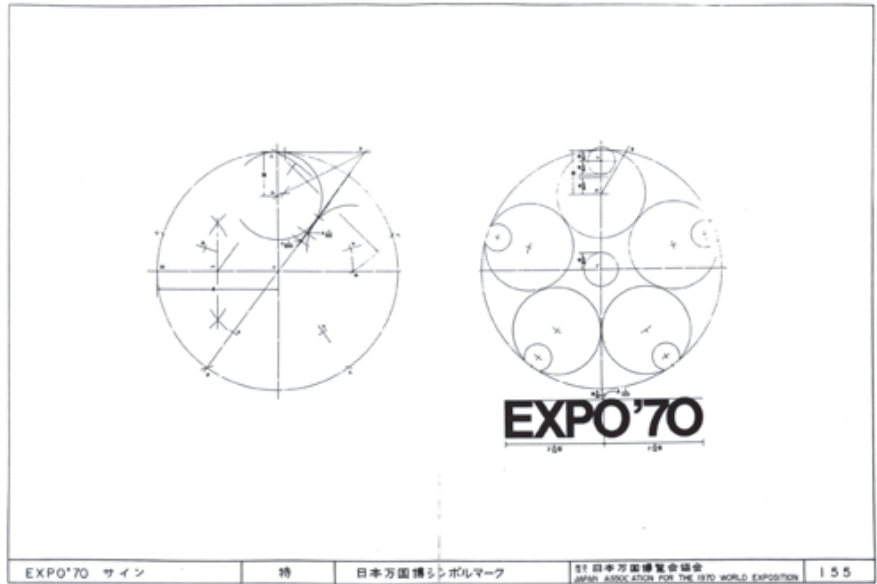
• สีเทาคือสีตรงกลางระหว่างสีขาวและสีดำ ไม่มีสีแดง ไม่มีสีเหลืองหรือสีอื่น ๆ เข้ามาปะปน เรียกได้ว่าเป็นสีที่ไม่ออกค่าสี ในภาษาญี่ปุ่นคำว่าสีเทาใช้ตัวคันจิที่มีความหมายว่าเก่า (古) และเนื่องจากเอโดะเป็นเมืองที่มีผู้คนหนาแน่น จึงทำให้เกิดไฟไหม้บ่อยครั้ง เนื่องจากบ้านเรือนที่อยู่ติดกันจำนวนมาก และถนนก็คับแคบทำให้เกิดไฟไหม้ในแต่ละครั้งจึงลุกลามใหญ่โต ด้วยเหตุนี้จึงเปลี่ยนการเรียกสีเทาจากสีขี้เถ้าที่ไม่เป็นมงคลนี้ว่า สีหนู (鼠色) (จิรายุ, 2559 : 217) สีหนูนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในสมัยเอโดะ และเป็นสีที่ได้ชื่อว่าเป็นสีที่มีความเท่ (จิรายุ, 2559 : 215) จึงมักจะพบบานออกแบบญี่ปุ่นเลือกใช้สีเทาหนู เพื่อต้องการจะแสดงออกถึงความเป็นญี่ปุ่นแบบประเพณีและให้ความหมายที่ซ่อนอยู่ของสีเทาหนูนี้

แบบอักษรตัวพิมพ์ที่แสดงถึงพลัง เนื่องจากเป็นชื่อเฉพาะเจาะจง โดยใช้ตัว EUROSTILE BOLD EXTENDED ที่ใหม่มากในนั้นมาปรับใช้ ตัวอักษรสามตัว EXP ที่ตามด้วยตัวอักษรที่คล้ายทั้ง ๐ (ตัวโอ) และ ๐ (เลขศูนย์) ในทางสายตา มีข้อสังเกตว่าเป็นตัวอักษรเดียวกัน ในส่วนของ ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น ก็ออกแบบให้มีจังหวะที่มีพลังเช่นเดียวกันโดยการใช้เพียงเส้นตรงเท่านั้น (ภาพที่ 25, 26) (The National Museum of Modern Art, Tokyo, 2015: 18)

แบบประกวดครั้งแรกจะเห็นว่าสัญลักษณ์ที่ส่งเข้าประกวดใช้ตัวอักษรย่อชื่องานว่า JEXPO'70 เนื่องจากการประกาศชื่ออย่างเป็นทางการในวันที่ 23 มีนาคม 1966 คือ 日本万国博覧会 และชื่อย่อคือ JEXPO'70 แต่มีการเปลี่ยนชื่อย่องานในภายหลัง เป็น EXPO'70 และประกาศอย่างเป็นทางการพร้อมกับสัญลักษณ์โอซาก้าเอ็กซ์โป 1970 ตัวใหม่ ในวันที่ 20 เมษายน 1966

ภาพที่ 25 โอทะคะ ทะคะชิ, "สัญลักษณ์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่โอซาก้า 1970", 1966

ภาพที่ 26 โอทะคะ ทะคะงิ, "รายละเอียดของสัญลักษณ์งานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่โอซาก้า 1970", 1967

5 พิกโตแกรม (Pictogram)

ความพยายามในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ โดยใช้การออกแบบกราฟิกเข้ามาช่วยข้ามผ่านพรมแดนภาษาของชาวญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากคือ การนำสัญลักษณ์ภาพหรือพิกโตแกรมมาใช้ในงานโตเกียวโอลิมปิก ปี ค.ศ. 1964 นอกเหนือจากพิกโตแกรมการแข่งขันกีฬาที่เป็นความเคลื่อนไหวของกีฬาต่างๆ ก็มีส่วนของพิกโตแกรมของสถานที่ด้วยเช่นกัน จึงทำให้งานป้ายบอกทางของโอซาก้าเอ็กซ์โปในครั้งนี้ เป็นการนำเอาพิกโตแกรมของโตเกียวโอลิมปิก และมอนทรีออลเอ็กซ์โป 67 ที่ถือกันว่าประสบความสำเร็จเช่นกันมาอ้างอิง และเพิ่มเติมพิกโตแกรมที่ไม่มีลงไป เช่น พิกโตแกรมรถไฟฟ้ามอโนเรล (Monorail) เป็นต้น พิกโตแกรมชุดนี้ออกแบบโดยฟุคุดะ ชิเงะโอะ (ภาพที่ 27) หนึ่งในทีมออกแบบพิกโตแกรมสถานที่ของโตเกียวโอลิมปิกด้วยเช่นกัน มีทั้งสิ้น 27 ประเภท 35 ชนิด ดังต่อไปนี้

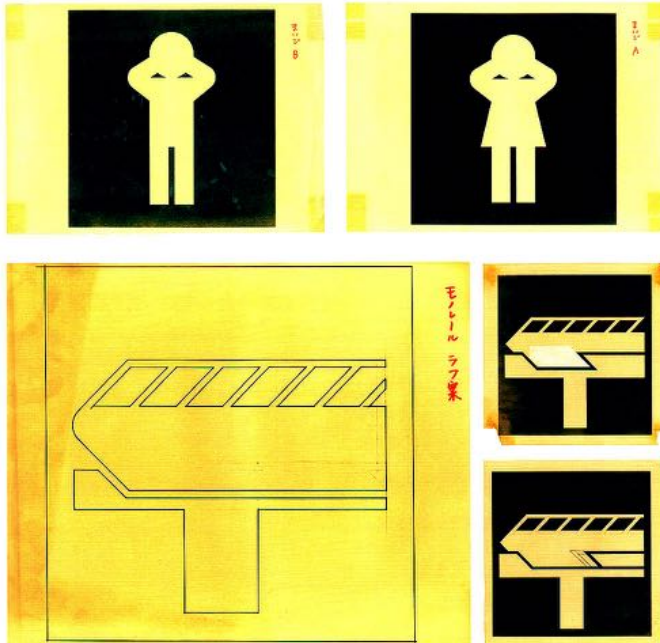
- 1 พิกโตแกรมห้องน้ำผู้ชาย (Toilet (Gentlemen) 手洗所 (男子用))
- 2 พิกโตแกรมห้องน้ำผู้หญิง (Toilet (Ladies) 手洗所 (女子用))
- 3 พิกโตแกรมเด็กหลงทาง (Lost Children 迷子)
- 4 พิกโตแกรมห้ามเข้า (Keep off 立入禁止)
- 5 พิกโตแกรมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (Guard 警備)
- 6 พิกโตแกรมผู้พิการ (Handicapped 身体障害者)
- 7 พิกโตแกรมเครื่องหมายลูกศร (Arrow 矢印)
- 8 พิกโตแกรมจุดปฐมพยาบาล (First Aid Post 医療救急所)
- 9 พิกโตแกรมห้ามจับ (Don't touch 手を触れるな)
- 10 พิกโตแกรมที่สูบบุหรี่ (Smoking 喫煙所)
- 11 พิกโตแกรมห้ามสูบบุหรี่ (No smoking 禁煙)
- 12 พิกโตแกรมปั้มน้ำมัน (Filling Station 給油所)
- 13 พิกโตแกรมบันได (Stairway 階段)
- 14 พิกโตแกรมบันไดเลื่อน (Escalator エスカレーター)
- 15 พิกโตแกรมรถเข็นเด็ก (Stroller 母乳車)
- 16 พิกโตแกรมรถมอเตอร์ไซด์ (Motorcycle オートバイ)
- 17 พิกโตแกรมรถแท็กซี่ (Taxi タクシー)
- 18 พิกโตแกรมรถประจำทาง (Bus バス)
- 19 พิกโตแกรมรถไฟ (Railway 電車)

- 20 พิกโตแกรมรถไฟฟ้าโมโนเรล (Monorail モノレール)
- 21 พิกโตแกรมตู้เช่าฝากของ (Locker 貸ロッカー)
- 22 พิกโตแกรมจุดรับฝากของ (Cloakroom 携帯品一時預り所)
- 23 พิกโตแกรมของหายได้คืน (Lost-and-found 忘れ物)
- 24 พิกโตแกรมจุดประชาสัมพันธ์ (Information 案内所)
- 25 พิกโตแกรมร่มสำหรับยืม (Umbrella 貸傘)
- 26 พิกโตแกรมโทรศัพท์ (Telephone 電話)

ภาพที่ 27 ฟุคุตะ ชิเงะโอะ, "พิกโตแกรมสำหรับงานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่โอซาก้า 1970", 1970

- 27 พิกโตแกรมโทรศัพท์และโทรสารระหว่างประเทศ (International Telegram & Telephone 国際電報電話)
- 28 พิกโตแกรมไปรษณีย์ (Mail 郵便)
- 29 พิกโตแกรมจุดแลกเปลี่ยนเงิน (Exchange 両替所)
- 30 พิกโตแกรมทางเข้าสำหรับ V.I.P. (Entrance for V.I.P. VIP用入口)
- 31 พิกโตแกรมทางเข้าสำหรับผู้เกี่ยวข้องในแวดวงสื่อสารมวลชน (Entrance for Press 報道関係者入口)
- 32 พิกโตแกรมร้านอาหาร (Restaurant 食堂)
- 33 พิกโตแกรมร้านขายของ (Shop 売店)
- 34 พิกโตแกรมทางเข้าสำหรับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (Entrance for security personnel 保安用入口)
- 34 พิกโตแกรมระบบไฟฟ้า (Electric equipment 電気設備)

ภาพที่ 28 ฟุคุดะ ชิเงะโอะะ, "แบบร่างพิกโตแกรมสำหรับงานแสดงนิทรรศการนานาชาติที่โอซาก้า 1970", 1969

ฟุคุตะเคยออกแบบฟิกโตแกรมสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อนแล้วอย่าง ชาวเวอร์ (shower シャワー) สำหรับโตเกียวโอลิมปิก ในโอซาก้าเอ็กซ์โปนี้ ฟุคุตะได้มีโอกาสได้ออกแบบฟิกโตแกรมคนเดียว ฟุคุตะได้กล่าวไว้ว่านี่ถึงฟิกโตแกรมเด็กหลงทาง (Lost Children 迷子 ภาพที่ 28) มากที่สุดในบรรดาฟิกโตแกรมทั้งหมด ในตอนนั้นทั่วโลกก็ยังไม่มียูนิโคดฟิกโตแกรมเด็กหลงทาง แต่ฟิกโตแกรมนี้สำคัญมากสำหรับงานเอ็กซ์โปที่ใหญ่ขนาดนี้ ฟุคุตะจึงออกแบบเด็กยกมือสองข้างปิดหน้าร้องไห้ออกมา แต่มีคนบอกว่าดูเหมือนมนุษย์ดาวอังคาร ฟุคุตะจึงออกแบบให้เด็กหลงทางนี้สวมกระโปรง ซึ่งในช่วงจัดงานฟิกโตแกรมนี้มีประสิทธิภาพมาก และยังคงใช้กันมาถึงทุกวันนี้

สำหรับการนำฟิกโตแกรมไปใช้นั้น จะอยู่ในลักษณะของป้ายบอกทางต่างๆ ทำให้ต้องมีการวางแผนตั้งแต่การหมุนเวียนของผู้เข้าร่วมชมงาน ตำแหน่งและข้อมูลว่าจะวางข้อมูลชุดไหนที่ตรงไหนเพื่อเข้ากับความเข้าใจ ระบบของตัวหนังสือ และการทดลองฟิกโตแกรมแบบต่างๆ เพื่อให้ความเข้าใจที่ดีที่สุด ฟุคุตะจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงส่วนของการออกแบบกราฟิก แต่ได้เข้าร่วมวางแผนการออกแบบป้ายบอกทางด้วย ...

ในป้ายบอกทางมีเพียงแค่สองภาษา คือภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาอังกฤษใช้เพียงตัวใหญ่เท่านั้น ตัวภาษาญี่ปุ่นที่ใช้คือ ตัวคอมพิวเตอร์ฟิก Sans-serif ขนาดใหญ่พิเศษ (Tokudai Kaku Gothic 特角ゴシック正体) และ Sans-serif พาดหัว (Midashi Kaku Gothic 見出角ゴシック正体) สำหรับภาษาอังกฤษคือตัว UNIVERS 65 (ユニバー65)

-
- * กระทั่งเจ้าหน้าที่เองก็ไม่เคยเห็นผักบัวของจริงเหมือนกันจึงให้ดูแค่รูปแล้วก็อธิบาย “ตรงนี้จะต้องตั้งอุปกรณ์ให้หน้าไหลลงมาจากด้านบน เพื่อล้างเหงื่อของนักกีฬาทั้งตัว” ดูแล้วก็เหมือนกับผักบัวรดน้ำดอกไม้ฟุคุตะจึงออกแบบให้ด้านบนเป็นเหมือนผักบัวรดน้ำ โดยมีหน้าคนอยู่ด้านล่าง (จิรายุ, 2563: 35)
 - ** สรุปลักษณะจำนวนเด็กที่หลงทางในงานนี้มีมากถึง 48,190 คน และผู้ใหญ่ 127,453 คน
 - *** งานออกแบบป้ายบอกทางสำหรับงานเอ็กซ์โป 70 ประกอบด้วยทีมงาน การวางแผนงานพื้นฐาน : GK Industrial Design Laboratory (GKインダストリアルデザイン研究所 ออฟฟิศหลัก), อิโซซะอะระตะ อะระระตะ (Isozaki Arata 磯崎 新 วางแผนสถานที่จัดงานทั้งหมดและร่วมวางแผนป้าย), ฟุคุตะ ชิเงะโอะ (ออกแบบกราฟิกและร่วมวางแผนป้าย) แผนปฏิบัติ : GK Industrial Design Laboratory (GKインダストリアルデザイン研究所 ออฟฟิศหลัก), โมริโอะคะ ยูจิ (Morioka Yūji 森岡祐士 วางตำแหน่งข้อมูล), Goko Sangyō (五光産業 ให้ความร่วมมือออกแบบป้าย)

6 สรุป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าต่างจากงานออกแบบกราฟิกสำหรับงานโอลิมปิก 1964 ที่มีกรกำกับศิลป์อย่างมีทิศทางชัดเจนทำให้ภาพรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่งานกราฟิกสำหรับโอลิมปิกที่เอ็กซ์โป 1970 นี้ที่ไม่มีผู้กำกับศิลป์อย่างเป็นทางการตั้งแต่แรก เมื่อมาตั้งขึ้นในช่วงกลางการทำงานทำให้เกิดความขัดแย้งภายในมากกว่า ผลลัพธ์คืองานออกแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งโปสเตอร์ที่มีทั้งแนวทางการใช้กราฟิก จัดพิมพ์ด้วยเทคนิคซิลค์สกรีนกับงานภาพถ่ายที่จัดพิมพ์ด้วยเทคนิคออฟเซตที่โรงพิมพ์ในประเทศญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญมากแล้วในขณะนั้น นอกจากนี้รูปสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงความเป็นญี่ปุ่นอย่างรูปพระอาทิตย์หรือดอกซากุระก็หลากหลาย เปลี่ยนไปมา กล่าวได้ว่าเป็นชุดของงานออกแบบที่กระจัดกระจายทั้งทางความคิดและรูปแบบงาน

USSTANUNSU

- Daikichi, Irokawa. (2005) "Hinomaru: The Rising Sun Flag." 105 Key Words for Understanding Japan. Tokyo: Heibonsha.
- Makoto, Baba. (2015). Memory of vermilion: the autobiography of Yusaku Kamekura. Tokyo : Nikkei BP Sha.
- 馬場マコト. (2015). 朱の記憶 亀倉雄策伝. 東京: 日経BP社.
- Pongvarut, Jirayu. (2008). Graphic design of Poster. Bangkok: sarakadee prap.
- จิรายุ พงษ์สวัสดิ์. (2551). กราฟิคดีไซน์ของโปสเตอร์. กรุงเทพฯ: สารคดีภาพ.
- Pongvarut, Jirayu. (2015). "Traditional Japanese Aesthetic in Modern and Contemporary Graphic Design of Poster." Silpa Bhirasri Journal of Fine Arts 3, 1 (April): 63-159.
- จิรายุ พงษ์สวัสดิ์. (2558). "ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย." วารสารศิลป์ พีระศรี 3, 1 (เมษายน): 63-159.
- Pongvarut, Jirayu. (2016). "Gray Color in Japanese Culture during Edo Period." Silpa Bhirasri Journal of Fine Arts 4, 1 (April): 211-244.
- จิรายุ พงษ์สวัสดิ์. (2559). "สีเทาในวัฒนธรรมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ." วารสารศิลป์ พีระศรี 4, 1 (เมษายน): 211-244.
- Pongvarut, Jirayu. (2020). "Graphic Design of Poster for Olympic, Tokyo 1964." Silpa Bhirasri Journal of Fine Arts 7, 2 (April): 18-50.
- จิรายุ พงษ์สวัสดิ์. (2563). "กราฟิกดีไซน์ของโปสเตอร์โอลิมปิกที่โตเกียว 1964." วารสารศิลป์ พีระศรี 7, 2 (เมษายน): 18-50.
- Pongvarut, Jirayu. (2020). "Graphic Design of Poster for Olympic Winter Games, Sapporo 1972." Silpa Bhirasri Journal of Fine Arts 8, 1-2 (November): 21-66.
- จิรายุ พงษ์สวัสดิ์. (2563). "กราฟิกดีไซน์ของโปสเตอร์โอลิมปิกฤดูหนาวที่ซัปโปโร 1972." วารสารศิลป์ พีระศรี 8, 1-2 (พฤศจิกายน) 21-66.
- Takashi, Kashima. (2017). Olympic, design, marketing: the emblem scandal of the Tokyo 2020 games. Tokyo: Kawade Shobō Shinsha.
- 加島卓. (2017). オリンピック・デザイン・マーケティング エンブレム問題からオープンデザインへ. 東京: 河出書房新社.
- The National Museum of Modern Art, Tokyo. (2015). Osaka Expo '70 design project.

Tokyo: The National Museum of Modern Art, Tokyo.

東京国立近代美術館. (2015). **大阪万博 1970 デザインプロジェクト**. 東京: 東京国立近代美術館.

Vardaman, James M. (2006). *Contemporary Japanese History: since 1945*. Tokyo: IBC Publishing.

Yusaku, Kamekura. (2005). *The Works of Yusaku Kamekura*. Tokyo: Rikuyōsha.

亀倉雄策. (2005). **亀倉雄策のデザイン**. 東京: 六耀社.

ບຸຮຸນບຸກຄະສາດ

ภาพที่ 1 Library of Congress. The International Exhibition of 1862 The Japanese court. Retrieved from <https://www.loc.gov/item/2017660552/>

ภาพที่ 2 The Ad Museum Tokyo. Grand International Exposition of Japan: in celebration of the 2,600th anniversary of the accession of the first Emperor Jimmu to the throne. Retrieved from https://www.admt.jp/collection/item/?item_id=56

アドミュージアム 東京. **紀元二千六百年記念 日本万国博覧会**. Retrieved from https://www.admt.jp/collection/item/?item_id=56

ภาพที่ 3 The Bank of Nagoya, Ltd. (1989). *Posters/Japan: 1800's-1980's*. Nagoya: The Bank of Nagoya, Ltd. 171.

名古屋銀行. (1989). **日本のポスター史: 1800's-1980's**. 名古屋: 名古屋銀行. 171.

ภาพที่ 4 Minami, Nakawada. (2005). *Amazing!: All about the Osaka Expo*. Tokyo: atmosphere ltd. 36.

中和田 ミナミ. (2005). **EXPO'70 驚愕! 大阪万国博覧会のすべて**. 東京: ダイヤモンド社. 36.

ภาพที่ 5 Japan Association for the 1970 World Exposition. (1970). *Expo'70: Japan World Exposition, Osaka*. Tokyo: Japan Association for the 1970 World Exposition. 5.

ภาพที่ 6 Printing Museum. (2002). *1960's Graphism = 1960's Graphism: Printing Museum Design Exhibition*. Tokyo: Insatsu Hakubutsukan. 230.

印刷博物館. (2002). **1960年代グラフィズム = 1960年代graphism: 印刷博物館企画展**. 東京: 印刷博物館. 230.

ภาพที่ 7 The National Museum of Modern Art, Tokyo. (1996). Yusaku Kamekura

- poster exhibition : 1953-1996 : National Museum of Modern Art, Tokyo, 1996.
Tokyo: The National Museum of Modern Art, Tokyo. 93.
東京国立近代美術館. (1996). **亀倉雄策のポスター：時代から時代へ：1953年-1996年の軌跡**. 東京: 東京国立近代美術館. 93.
- ภาพที่ 8 Yusaku, Kamekura. (2005). *The Works of Yusaku Kamekura*. Tokyo: Rikuyōsha. 42.
亀倉雄策. (2005). **亀倉雄策のデザイン**. 東京: 六耀社. 42.
- ภาพที่ 9-11 Yusaku, Kamekura. (2015). *The 100th anniversary of the birth: Yusaku Kamekura exhibition*. Niigata: The Niigata Bandaijima Art Museum. 39, 125.
亀倉雄策. (2015). **生誕100年亀倉雄策展：グラフィックデザイナーの全貌**. 新潟: 新潟県立万代島美術館. 39, 125.
- ภาพที่ 12-13 DNP Foundation for Cultural Promotion. (2010). *DNP Graphic Design Archives Collection III: Shigeo Fukuda's Visual Jumping*. Tokyo: DNP Foundation for Cultural Promotion. 12-13.
公益財団法人DNP文化振興財団. (2010). **DNPグラフィックデザイン・アーカイブ収藏品展III 福田繁雄のヴィジュアル・ジャンピング**. 東京: 公益財団法人DNP文化振興財団. 12-13.
- ภาพที่ 14 GORG. EXPO'70 poster AD: Shigeo fukuda. Retrieved from <https://gorg.tumblr.com/post/61500450872/inu1941-1966-expo-70-poster-ad-shigeo>
- ภาพที่ 15 จิรายุ พงษ์สวัสดิ์, 2021. อ้างจาก The National Museum of Modern Art, Tokyo. (2015). *Osaka Expo '70 design project*. Tokyo: The National Museum of Modern Art, Tokyo. 32-33.
東京国立近代美術館. (2015). **大阪万博 1970 デザインプロジェクト**. 東京: 東京国立近代美術館. 32-33.
- ภาพที่ 16 DNP Foundation for Cultural Promotion. (2010). *DNP Graphic Design Archives Collection III: Shigeo Fukuda's Visual Jumping*. Tokyo: DNP Foundation for Cultural Promotion. 13.
公益財団法人DNP文化振興財団. (2010). **DNPグラフィックデザイン・アーカイブ収藏品展III 福田繁雄のヴィジュアル・ジャンピング**. 東京: 公益財団法人DNP文化振興財団. 13.
- ภาพที่ 17 Yusaku, Kamekura. (2005). *The Works of Yusaku Kamekura*. Tokyo: Rikuyōsha. 43.
亀倉雄策. (2005). **亀倉雄策のデザイン**. 東京: 六耀社. 43.

- ภาพที่ 18-19 The National Museum of Modern Art, Tokyo. (2015). *Osaka Expo '70 design project*. Tokyo: The National Museum of Modern Art, Tokyo. 36.
 東京国立近代美術館. (2015). *大阪万博 1970 デザインプロジェクト*. 東京: 東京国立近代美術館. 35-36.
- ภาพที่ 20 Kazumasa, Nagai. (2013). *Kasumasa Nagai's poster museum*. Tokyo: Rikuyōsha. 75.
 永井一正. (2013). *永井一正ポスター美術館*. 東京: 六耀社. 75.
- ภาพที่ 21 Kazumasa, Nagai. (1985). *The works of Kazumasa Nagai*. Tokyo: Kodansha. 67.
 永井一正. (1985). *永井一正の世界*. 東京: 講談社. 67.
- ภาพที่ 22 Richard S. Thornton (1991) *Japanese Graphic Design*. Laurence King Publishing. 121.
- ภาพที่ 23-24 จิรายุ พงษ์วรุตม์, 2021. อ้างจาก Masaru, Kasumie. (1966). "World's Fair Symbol Selected." *Design No.85*. Tokyo: Bijutsu Shuppansha. 2-12.
 勝見勝. (1966). "日本万国博覧会公式シンボル・マーク決る!." *デザイン No.85*. 東京: 美術出版社. 2-12.
- ภาพที่ 25 Wikipedia. *Expo'70*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Expo_%2770
- ภาพที่ 26 The National Museum of Modern Art, Tokyo. (2015). *Osaka Expo '70 design project*. Tokyo: The National Museum of Modern Art, Tokyo. 19.
 東京国立近代美術館. (2015). *大阪万博 1970 デザインプロジェクト*. 東京: 東京国立近代美術館. 19.
- ภาพที่ 27 จิรายุ พงษ์วรุตม์, 2021. อ้างจาก Takeshi, Ōtaka. (1970). "Publicity and Pavilions for EXPO'70." *Idea No.102*. Tokyo: Sibundo Shinkosha. 47.
 大高猛. (1970). "日本万国博の広報デザイン活動とパビリオン." *アイデア No.102*. 東京: 誠文堂新光社. 47.
- ภาพที่ 28 Design Site. *Design Conference*. Retrieved from <http://kousin242.sakura.ne.jp/maruhei/fff/日本/大阪万博/デザイン懇談会/>
 Design Site. *デザイン懇談会*. Retrieved from <http://kousin242.sakura.ne.jp/maruhei/fff/日本/大阪万博/デザイン懇談会/>